

IZVJEŠTAJ O RADU
KANCELARIJE ZASTUPNIKA CRNE GORE
PRED
EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
U STRAZBURU
ZA 2019. GODINU

Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava

Broj 14 – 19/2020

Podgorica, 10. jun 2020. godine

VLADI CRNE GORE

Na osnovu člana 14 Uredbe o zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava („Službeni list Republike Crne Gore”, br.56/06 od 07.09.2006.godine, br.79/06 od 26.12.2006.godine, „Službeni list Crne Gore”, br.04/08 od 17.01.2008.godine, br.81/08 od 26.12.2008.godine, br.28/14 od 04.07.2014.godine, br.36/14 od 22.08.2014.godine),

podnosim

IZVJEŠTAJ O RADU

KANCELARIJE ZASTUPNIKA CRNE GORE

PRED

EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA U STRAZBURU

ZA 2019. GODINU

10. jun 2020.godine

Podgorica

S A D R Ž A J

I UVOD.....	9
II REFORMA EVROPSKOG SUDA – UPRAVLJANJE NOVIM PREDMETIMA I METODE RADA.....	11
1. „ <i>IMSI</i> “ procedura komuniciranja predstavki.....	11
2. „ <i>NCP</i> “ („ <i>Non – contentious phase</i> “) i „ <i>CP</i> “ („ <i>Contentious phase</i> “) procedura - podsticanje rješavanja postupaka pred Sudom kroz van-raspravnu proceduru.....	12
3. Računanje pravičnog zadovoljenja u smislu člana 41 Konvencije.....	13
III MEĐUNARODNOPRAVNI POSTUPCI PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA.....	14
1. Poslovi zastupanja.....	14
2. Statistički pregled.....	15
2.1. <i>Broj podnijetih predstavki Evropskom sudu protiv Crne Gore po godinama (prethodne četiri godine)</i>	16
2.2. <i>Indeks broja predstavki podnijetih Evropskom sudu protiv Crne Gore na 10,000 stanovnika (prethodne četiri godine)</i>	17
2.3. <i>Pregled i sadržina predstavki po kojima je postupak u toku</i>	18
3. Pregled i sadržaj predstavki koje se nalaze u radu Kancelarije zastupnika u 2019.godini.....	20
4. „ <i>WECL</i> “ predmeti i prijateljska poravnanja („ <i>friendly settlements</i> “)......	21
4.1. „ <i>WECL</i> “ predmeti koji su u radu.....	22
4.2. „ <i>WECL</i> “ predmeti u kojima je zaključeno i izvršeno prijateljsko poravnanje ili jednostrana deklaracija u 2019.godini (predmeti skinuti sa liste Suda).....	26
5. Sadržaj predmeta koji su komunicirani Kancelariji zastupnika pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu u 2019.godini.....	27
IV PRESUDE I ODLUKE EVROPSKOG SUDA U ODNOSU NA CRNU GORU U 2019. GODINI.....	31

1. Presude.....	31
2. Odluke o skidanju predstavke sa liste predmeta.....	36
3. Odluke o odbacivanju predstavke kao neprihvatljive.....	37
4. Zaključak.....	38
V POSTUPAK IZVRŠENJA PRESUDA EVROPSKOG SUDA.....	43
1. Statistički pregled Odjeljenja za izvršenje presuda Evropskog suda u odnosu na Crnu Goru.....	44
2. Isplata pravičnog zadovoljenja kao dio postupka izvršenja.....	46
3. Diseminacija presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava.....	46
4. Međunarodna konferencija „Sprječavanje zlostavljanja u policijskoj službi: suočavanje sa izazovima koje apostrofiraju presude Evropskog suda za ljudska prava i druga tijela Savjeta Evrope“.....	47
5. Studijska posjeta savjetnika iz Kancelarije zastupnika Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda.....	47
VI AKTIVNOSTI ZASTUPNIKA NA AFIRMACIJI LJUDSKIH SLOBODA I PRAVA I PREVENCIJI NJIHOVOG KRŠENJA NA NACIONALNOM NIVOU.....	48
1. Veb stranica Kancelarije zastupnika (http://www.kzcg.gsv.gov.me/kancelarija)...	48
2. „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku“.....	48
2.1. <i>Regionalna konferencija na visokom nivou „Izvršenje presuda Evropskog suda“</i>	49
3. Učešće na seminarima, konferencijama i obukama na nacionalnom nivou.....	49
4. Učešće na međunarodnim i regionalnim konferencijama.....	52
5. Susreti zastupnice Crne Gore sa domaćim i međunarodnim ekspertima i sudijama.....	53
6. Saradnja sa medijima.....	54
7. Ostale aktivnosti.....	54
7.1. <i>Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim sudom Crne Gore</i>	54

7.2. Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim državnim tužilaštvom.....	55
7.3. Diplomatska akademija.....	56
7.4. Posjeta predsjednika Evropskog suda za ljudska prava.....	56
8. Autorska djela Kancelarije zastupnika.....	56
8.1. XIX Bilten Škole političkih studija.....	56
8.2. Vodič kroz član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima – pravo na pravično suđenje.....	57
9. Kratak osvrt na dio Izvještaja Evropske komisije koji se odnosi na saradnju sa Evropskim sudom.....	57
VII PREPORUKE ZA PREVENTIVNO UKLANJANJE SLABOSTI UNUTAR PRAVNOG SISTEMA KOJE BI MOGLE BITI POVOD ZA NOVE PREDSTAVKE PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA.....	58
VIII ZAKLJUČCI.....	60

I UVOD

Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava (u daljem tekstu: "Kancelarija zastupnika") podnosi osmi po redu Izvještaj o radu, a četvrti u radu ove Zastupnice. Kao i u prethodnim izvještajima i u ovom će zainteresovana, kako stručna tako i laička javnost, imati priliku da sagleda poziciju naše države pred Evropskim sudom za ljudska prava (u daljem tekstu: "Evropski sud" ili „Sud“). Podsjećamo da je sa izvještajnom godinom proteklo 10 godina od rada same Kancelarije zastupnika, dok su samu izvještajnu godinu obilježile novine u radu i postupanju Zastupnice pred Evropskim sudom, a koje novine su rezultat reforme u radu Evropskog suda.

Izvještaj je podijeljen po segmentima, odnosno poglavljima u kojima je u svakom posebno razrađena kako analiza postupaka koji se vode pred Evropskim sudom, tako i analiza presuda i odluka koje su od strane Evropskog suda donijete u izvještajnom periodu i koje su postale pravosnažne. Od tih presuda i odluka, jedan broj se već nalazi u fazi izvršenja pod nadzorom Komiteta ministara Savjeta Evrope. Pored navedenog, Izvještaj sadrži i preporuke za preventivno djelovanje, a sve u cilju smanjenja kršenja konvencijski zaštićenih ljudskih prava i sloboda. Takođe, posebna pažnja usmjerena je i na rad i aktivnosti Kancelarije zastupnika, a sve u cilju afirmacije ljudskih prava i osnovnih sloboda i prevenciji njihovih kršenja na nacionalnom nivou.

Kancelarija zastupnika je u izvještajnoj godini, kao stručna služba Vlade Crne Gore, nastavila da odgovorno i posvećeno obavlja poslove iz svoje nadležnosti, a koji se tiču zastupanja državnih interesa (svih grana vlasti i svih nivoa vlasti) u postupcima koji su pokrenuti protiv države Crne Gore pred Evropskim sudom, poslove koordiniranja izvršenja svih presuda i odluka Evropskog suda donijetih u odnosu na Crnu Goru, odnosno sprovođenja postupaka izvršenja (putem Akcionih planova i izvještaja) pred Odjeljenjem za praćenje izvršenja presuda Evropskog suda, kao nadležnog tijela Komiteta ministara Savjeta Evrope. Takođe, veliki trud je uložen i na obavljanje još jedne od značajnih nadležnosti kao što je širenje znanja o Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija“) i upoznavanje šire javnosti sa bogatom sudskom praksom Evropskog suda, kao i standarda koji su kroz nju utvrđeni.

Kancelarijom zastupnika rukovodi Zastupnica g-đa Valentina Pavličić, kojoj je nakon isteka četvorogodišnjeg mandata u izvještajnoj godini, isti produžen u septembru 2019.godine, kada je na predlog ministra pravde, imenovana od strane Vlade, sa mandatom na još četiri godine.

Kadrovski kapaciteti Kancelarije su u izvještajnoj godini bili popunjeni sa radnim mjestima, na kojima su bili angažovani *tehnička sekretarica, samostalni savjetnik I (tri izvršioca, od kojih je jedan izvršilac - prevodilac, koji se veći dio godine nalazi na trudničkom i porodiljskom bolovanju) i samostalni savjetnik III (jedan izvršilac)*, dok je mjesto *vozača-dostavljača* još uvijek nepopunjeno. Navedeno radno mjesto privremeno je bilo popunjeno od strane jednog izvršioca volontera.

Sa ovako skromno brojčano popunjenim kadrovskim sastavom, ali sa visokim stepenom stručne i profesionalne kvalifikacije, Zastupnica i zaposleni u Kancelariji su tokom cijele

izvještajne godine radili na pisanju izjašnjenja po podnijetim i komuniciranim predstavkama, koji su zbog kompleksnosti prigovora koje su građani i njihovi punomoćnici isticali protiv države Crne Gore, predstavljali veoma složene i zahtjevne predmete. Pored navedenog, Kancelarija zastupnika je posvećeno radila na analizi velikog broja predmeta, i to ne samo onih koji su od strane Evropskog suda komunicirani u odnosu na našu državu, već i predmeta u kojima su donijete presude u odnosu na druge države. Analiza je vršena u skladu sa procjenama Zastupnice koje presude mogu poslužiti kao preventivni mehanizam, a sve u cilju širenja konvencijske svijesti i značaja zaštite ljudskih prava i sloboda, kako bi i nosioci javnih ovlašćenja na nacionalnom nivou i građani imali jasnu sliku o značaju sudske prakse Evropskog suda i stavova koji se kroz nju ustanovljavaju.

Kada je u pitanju broj podnijetih predavki Evropskom sudu u odnosu na Crnu Goru, uočava se da taj broj nije zanemarljiv i da iz godine u godinu raste. Međutim dio tih predavki već u preliminarnoj fazi ispitivanja odbaci sudija pojedinac i u procentualnom smislu to iznosi blizu 90%. O ovako riješenim predmetima osim u izuzetnim slučajevima, Evropski sud ne obavještava tuženu državu niti o samoj predavci, niti o razlozima kojima su se rukovodili da ista očigledno ne ispunjava uslove prihvatljivosti.

Predavke koje prođu inicijalnu fazu ispitivanja, komuniciraju su tuženoj državi na izjašnjenje. U postupku koji uslijedi, nakon odgovora i pravne odbrane tužene države, Evropski sud može odlukom obaciti predavku kao neprihvatljivu, što se i dešavalo u određenom broju predmeta. S druge strane, predavka može biti proglašena prihvatljivom, u kom slučaju Evropski sud donosi presudu u kojoj utvrđuje da je došlo ili da nije došlo do povrede jednog ili više konvencijskih prava.

Konvencija predavla „živ instrument” koji se razvija kroz sudsku praksu samog Evropskog suda i poslovi pravne odbrane države u postupcima pred tim Sudom iziskuju ustanovljavanje, postojanje i konzistentnost jedne ovakve Kancelarije, kako bi se na najbolji način i objedinjeno na jednom mjestu:

- ❖ koncentrisali svi poslovi koji se tiču zastupanja državnih interesa pred Evropskim sudom;
- ❖ koordinisao proces izvršenja presuda i odluka Evropskog suda u Crnoj Gori na koji način se uspostavlja što uspješnija saradnja sa Komitetom ministara Savjeta Evrope u čijoj je nadležnosti da vrši nadzor izvršenja presuda i odluka tog Suda;
- ❖ radilo na proširenju znanja o samoj Konvenciji i sudskoj praksi Evropskog suda i njihovoj implementaciji u crnogorski pravni poredak, na koji način će se doprinijeti njihovoj boljoj primjeni kod svih grana vlasti u cilju prevencije i sprečavanja novih povreda na koje ukazuju podnosioci predavki u svojim predstavkama;
- ❖ pratili standardi i razvoj međunarodnog prava u oblasti zaštite ljudskih prava, sa ciljem unapređivanja nacionalnog zakonodavstva.

Pored navedenog, aktivnosti i angažovanje Kancelarije zastupnika usmjereni su i na veliki broj događaja, koje je Kancelarija zajedno sa svojim domaćim i međunarodnim partnerima organizovala. Takođe, prisustvom na konferencijama, seminarima i okruglim stolovima koji su održavani kako na domaćem, tako i međunarodnom nivou, kao i izradom velikog broja izvještaja, publikacija i analiza zadovoljen je princip javnosti, odnosno transparentnosti rada Kancelarije i same Zastupnice a time se u velikoj mjeri doprinijelo ostvarivanju specifičnog cilja rada same Kancelarije a to je širenje znanja o evropskom konvencijskom pravu.

U septembru mjesecu izvještajne godine, Zastupnica je na 44. sjednici Skupštinskog Odbora za ljudska prava i slobode, predstavila godišnji Izvještaj Kancelarije zastupnika za 2018.godinu, gdje je imala priliku da članove odbora i širu javnost upozna sa radom, rezultatima i aktivnostima koje je Kancelarija zastupnika postigla u 2018.godini. Odbor je nakon održane sjednice sačinio Izvještaj o razmatranju Izvještaja o radu Kancelarije zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2018.godinu sa Zaključkom i isti dostavio Kolegijumu predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju.

Polazeći od činjenice da su ostvarivanje zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom nivou građanima dužni da obezbijede organi vlasti države Crne Gore, Evropski sud je po pitanju djelotvornosti pravnih lijekova na nacionalnom nivou u izvještajnoj godini i dalje na čvrstom stanovištu da u nacionalnom pravnom sistemu Crne Gore postoje efikasni i djelotvorni pravni lijekovi koji se odnose na dužinu trajanja postupaka i koje su podnosioci predstavki dužni da iscrpe prije nego što se obrate Evropskom sudu.

Obaveza je sve tri grane vlasti, zakonodavne, izvršne i sudske da svojim pravovremenim usklađivanjem propisa, te usklađivanjem nacionalne sudske i upravne prakse sa standardima Konvencije, garantuju građanima Crne Gore ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda koji su propisani Ustavom Crne Gore, Konvencijom i drugim međunarodnim dokumentima i ugovorima.

Dobra saradnja Kancelarije zastupnika sa Generalnim sekretarijatom Vlade i stalnom misijom Crne Gore pri Savjetu Evrope, nastavljena je i u izvještajnom periodu.

II REFORMA EVROPSKOG SUDA – UPRAVLJANJE NOVIM PREDMETIMA I METODE RADA

1. „*IMST*“ procedura komuniciranja predstavki

Tokom izvještajne godine održan je znatan broj skupova i diskusija koji su se ticali budućnosti konvencijskog sistema na osnovu Interlakenskog procesa u kojima su pored predstavnika Suda učestvovali i zastupnici Visokih strana ugovornica. Ponovljene su poruke iz prethodnih godina koje su se odnosile na smanjenje Brajtonskog zaostatka uz činjenicu da se Evropski sud suočava sa prilivom novih predmeta nad kojim nema kontrolu. Pravnici Registra su dobili instrukcije da urade sve što je u njihovoj moći kako bi se ispoštovali rokovi zadati Brajtonskom deklaracijom. Evropski sud je kroz sprovođenje redovnog pregleda

stanja, a kako bi identifikovao najbolji pristup da upravlja zaostatom svake države i da se metode rada razvijaju i upotrebljavaju kad god je to moguće, u odnosu na Crnu Goru nastavio sa primjenom „*IMSI*“ procedure („*Procedure of immediate simplified communication of Chamber cases*“ - *Procedura brze pojednostavljene komunikacije predmeta koji se dodjeljuju u rad Vijeća/Komiteta*). Ova procedura primijenjena je na gotovo sve komunicirane predmete u toku izvještajne godine. Moramo naglasiti da primjenom ove procedure odgovornost države i njenih organa raste, zbog čega se sa posebnom pažnjom mora povesti računa, da se na nacionalnom nivou riješe sporna pitanja, kako bi se izbjegli postupci koji se mogu pokrenuti pred Evropskim sudom. Novim metodom sistema rada Evropskog suda, **teret utvrđivanja činjenica** koje su navedene u zahtjevima podnosilaca predstavljeni kao i **primjenjivo konvencijsko pravo** sada su u obavezi tuženih država. Ovo znači da prilikom pripremanja odbrane države se mora utvrđivati svaki navod u podnijetoj predstavi i opovrgnuti sa odgovarajućim dokazima koje, nažalost, veoma često nije moguće naći u domaćoj sudskoj praksi.

Osim ovog načina komuniciranja predmeta Evropski sud je nastavljajući sa radom na pronalaženju dodatnih metoda i načina ubrzavanja procedure odlučivanja po podnijetim predstavkama, široko razvio mogućnost povećanja obrade predmeta pred Komitetom kao tijelom za odlučivanje. Poštujući princip „*da ostavi dovoljno vremena za analiziranje novih pitanja koja se pokreću podnošenjem novih predstavi*“ Evropski sud je proširio nadležnost Komiteta da donosi presude o osnovanosti u predmetima koji su označeni kao „*WECL*“ predmeti gdje se kao „*WECL*“ praksa mogu uzeti i presude protiv drugih država gdje je određeno pitanje već razmotreno od strane Evropskog suda.

2. „NCP“ („Non – contentious phase“) i „CP“ („Contentious phase“) procedura - podsticanje rješavanja postupaka pred Sudom kroz van-raspravnu proceduru

Polazeći od obaveze Visokih strana ugovornica da obezbijede djelotvornu implementaciju Konvencije na nacionalnom nivou, poštujući princip supsidijarnosti Evropski sud je tokom 2019.godine proširio princip rada, implementirajući podijeljenu odgovornost funkcionisanja konvencijskog sistema. Kako je „*IMSI*“ procedura, čija je primjena uveliko zaživjela u radu Evropskog suda, dovela do ekstenzivnijeg učešća samih zastupnika država (Agenata Vlada) u fazi obrade predmeta, tako se početkom godine pristupilo uvođenju još jedne novine u radu tog Suda, koja se odnosi na **van-raspravno rješavanje predmeta**. Sa uvođenjem ove novine u postupanje sa predmetima, Evropski sud nastoji da Visokim stranama ugovornicama ustupi još jednu značajnu ulogu, a to je iniciranje i predlaganje što češćih prijateljskih poravnanja i jednostranih deklaracija.

U Deklaraciji iz Kopenhagena je preporučeno da Komitet ministara, uz konsultaciju sa Sudom, između ostalog istraži na koji način može da se olakša brzo i efikasno rješavanje predmeta, a naročito ponavljajućih slučajeva u kojima su strane otvorene da se spor riješi putem prijateljskog poravnanja ili jednostrane deklaracije. U tom smislu, od strane Registra Evropskog suda upućeno je pismo zastupnicima država (Agentima Vlada), kojim se ohrabruju za van-raspravno rješavanje neponavljajućih predmeta, što ukazuje da su Vlade već

u ranoj fazi postupka svjesne problema i da nastoje ispravljanje istih putem prijateljskih poravnanja ili jednostranih deklaracija.

Ovaj način rada i komuniciranja predstavki predviđa dvije faze postupka, i to:

a) prvu fazu, u kojoj se stranama predlaže iznos na osnovu kojeg predmet može biti riješen,

b) drugu fazu, u kojoj se Vlada poziva da, ukoliko želi da riješi predmet, preuzme inicijativu za rješavanje predmeta u zavisnosti od ozbiljnosti iznijetih činjenica od strane podnosioca predstavke.

Kada je riječ o drugoj fazi, tuženoj državi je ostavljena sloboda u pogledu mjera i radnji koje će preduzeti kako bi se ispravila povreda Konvencije na koju se ukazuje u predstavci. Država, tj. Vlada može iznijeti više prijedloga u tom pravcu. Takvi prijedlozi, osim isplate novčane naknade, mogu uključivati i obavezivanje države da ponovo pokrene postupke pred domaćim organima ili da preduzme drugu odgovarajuću mjeru u zavisnosti od okolnosti predmeta.

Od ovakvog načina rješavanja predmeta izuzeti su tzv. „granični” predmeti u smislu jurisprudencije Evropskog suda, a naročito:

- predmeti kojim se pokreću nova pitanja pred Evropskim sudom;
- politički i medijski osjetljivi predmeti;
- predmeti gdje je osjetljivo utvrditi iznos prijateljskog poravnanja;
- predmeti gdje zbog postojanja specifičnih razloga poštovanja ljudskih prava, izvjestilac ili predsjednik Vijeća ne žele da se napravi konkretan prijedlog.

Sa ovim načinom rada otpočelo se početkom izvještajne godine i isti je počeo sa svojom primjenom i u odnosu na Crnu Goru, tako da su svi predmeti iz izvještajne godine dostavljeni našoj državi po novoj „NCP“ proceduri, koja obuhvata i „IMSI“ proceduru. Ipak, u odnosu na Crnu Goru za sada ni jedan od predmeta nije riješen u van-raspravnoj proceduri, jer je od strane Zastupnice smatrano da komunicirani predmeti, sa stanovišta državnih interesa, ne zadovoljavaju kriterijume po kojima bi država u konkretnim slučajevima priznala postojanje povrede Konvencije i obavezala se da preduzme odgovarajuće mjere da se isprave navodne povrede. Prethodno iz razloga jer okolnosti i činjenice komuniciranih predmeta nisu ukazivale na nesporno postojanje povrede Konvencije, zbog čega je Kancelarija zastupnika pripremila pravnu odbranu države u navednim predmetima.

3. Računanje pravičnog zadovoljenja u smislu člana 41 Konvencije

Polazeći od Uputstva o zahtjevima za pravičnu naknadu (izdato od strane predsjednika Suda u skladu sa Pravilom 32 Poslovnika Suda od 28. marta 2007. godine, stav 2 *in fine*), prilikom računanja naknada iz člana 41 Konvencije, Evropski sud primjenjuje tabelu za prilagođavanje koja je izvedena iz podataka koje je obezbijedio Međunarodni Monetarni fond

(MMF) zasnovanim na BDP (bruto društveni proizvod) po glavi stanovnika, a prilagođen PPP („*Purchasing power parity*“ - Paritet kupovne moći).

Ova tabela omogućava Evropskom sudu da „*uzme u obzir lokalne ekonomske okolnosti*“ kada je u pitanju konkretna država i sa primjenom revidirajuće tabele započeo je od 1. januara 2019. godine.

III MEĐUNARODNOPRAVNI POSTUPCI PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

1. Poslovi zastupanja

Osnovna djelatnost Zastupnice i zaposlenih u Kancelariji je svakodnevno zastupanje interesa države Crne Gore pred Evropskim sudom u predmetima u kojima pojedinci, pravna lica ili druge države podnose pritužbe protiv države Crne Gore, a koja djelatnost se odvijala isključivo u pisanoj formi. Naime, svi zahtjevi podnosilaca predstavljanja za iznošenje predmeta pred Velikim vijećem („*Grand Chamber*“) Evropskog suda su odbijeni. U suprotnom, u skladu sa odredbama Konvencije i pravilima Suda, postupak pred Velikim vijećem bi iziskivao usmenu raspravu. Kancelarija zastupnika se u svom radu, prilikom pisanja pravnih odbrana služi engleskim jezikom kao jednim od dva službena jezika Evropskog suda.

Poslovi zastupanja obuhvataju najprije jednu temeljnu i studioznu analizu odluka domaćih državnih organa koje su donijete na nacionalnom nivou i koje su uzrok podnošenja pojedinačne predstavke. Ovoj analizi predstoji pismena korespondencija sa nadležnim državnim organima, organizovanje i održavanje sastanaka sa predstavnicima određenih državnih organa, analiza pravnog okvira i sudske prakse koja je zauzeta po konkretnom pravnom pitanju te pristupanje prikupljanju i analizi sudske prakse Evropskog suda, kao i drugih međunarodnih tijela na koje upućuju okolnosti datih predmeta, nakon čega se pravi odbrana države putem pisanog izjašnjenja. Zastupnica je dužna da predoči i dokaže Evropskom sudu zbog čega navedenim odlukama domaćih organa nije počinjena povreda Konvencije, predstavljajući ih na način koji je upodobljen sa odgovarajućom praksom tog Suda.

U slučajevima kada iz konkretnog zahtjeva podnosioca predstavke i stava Evropskog suda po postavljenim pitanjima i činjenica predmeta, proizilazi da je nesporno došlo do povrede Konvencije, Zastupnica veoma često, radi zaštite interesa države Crne Gore, pristupa izradi prijedloga za sklapanje prijateljskog poravnjanja ili unilateralne (jednostrane) deklaracije, kojim se postupak zatvara bez dodatnih sudskih troškova. Prije preduzimanja navedenih radnji, Zastupnica se u *prethodnom postupku* obraća Vladi za dobijanje zaključka o saglasnosti za postizanje prijateljskog poravnjanja ili podnošenje unilateralne deklaracije.

Kao što se u prethodnom dijelu Izvještaja navodi, komunikacije i pravne odbrane države sprovode se „*IMSI*“ i „*NCP*“ procedurama, što iziskuje da sva pisana izjašnjenja Kancelarije zastupnika sadrže:

- ✧ **činjenične navode**, gdje se hronološki iznose okolnosti samog predmeta, prateći sve postupke koji su vođeni pred nacionalnim organima u konkretnom predmetu;
- ✧ **mjerodavno pravo**, koje podrazumijeva navođenje relevantnih zakonskih i drugih propisa koje su primjenjivani od strane nadležni državnih organa u konkretnom predmetu, kao i navođenje druge relevantne sudske i upravne prakse;
- ✧ **izjašnjenje o prihvatljivosti predstavke**, gdje se ukazuje na moguću neprihvatljivost predstavke u smislu člana 35 Konvencije;
- ✧ **izjašnjenje o osnovanosti (meritumu) predstavke**, koje sadrži glavni dio pravne odbrane države u određenom predmetu, u kom se Zastupnica izjašnjava na konkretne navode iz predstavke i odgovara na pitanja koja su postavljena od strane Suda, a u vezi sa podnijetim pritužbama iz predstavke;
- ✧ **zaključak**, gdje se iznosi prijedlog Sudu da se predstavka odbaci kao neprihvatljiva ili da se utvrdi da u konkretnom slučaju nije bilo povrede Konvencije.

Kako bi iznijeti argumenti Kancelarije zastupnika bili utemeljeni, isti moraju biti potkrijepljeni materijalnim dokazima. Prilikom pripremanja odbrane, Zastupnica se obraća onim državnim organima čiji su postupci doveli do navodne povrede na koje su ukazali podnosioci predstavke i zahtjeva od njih dostavljanje spisa predmeta, kako bi se uvidom u iste izvršio odabir potrebne dokumentacije koja je potrebna Evropskom sudu prilikom odlučivanja.

Kao što je već navedeno, do danas Kancelarija zastupnika nije imala ni jedan predmet u postupku pred Velikim vijećem, posebno iz razloga što Veliko vijeće odlučuje samo o onim predmetima koji otvaraju posebno značajna pitanja pred Evropskim sudom. Prethodno ukazuje da dosadašnje pritužbe podnosilaca predstavki protiv Crne Gore, sa stanovišta Evropskog suda, obuhvataju već raspravljene teme i za iste postoji dobro usaglašena sudska praksa. Koliko je rijetko raspravljanje pred Velikim vijećem ukazuje nam podatak da je tokom 2019.godine održano ukupno 11 usmenih rasprava pred Velikim Vijećem i donijeto 11 presuda.

Izvještajna godina obilježena je značajnim povećanjem podnijetih predstavki pred Evropskim sudom ali i složenošću podnijetih pritužbi i samim tim kompleksnošću samih pitanja postavljenih od strane Evropskog suda kroz više uvedenih različitih metoda rada Evropskog suda. Sve prethodno je iziskivalo dodatno uloženi rad i pojačanu aktivnost Kancelarije zastupnika u smislu sveobuhvatnijih stručnih analiza komuniciranih predmeta od strane Evropskog suda.

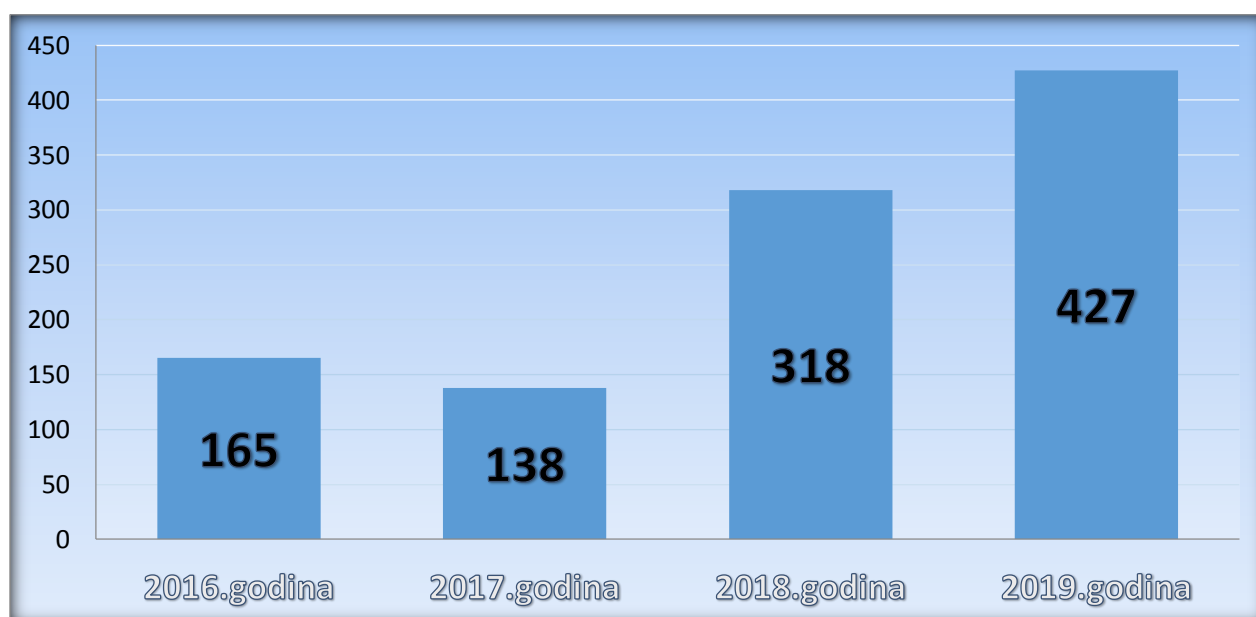
Kada su u pitanju poslovi pisanja pravnih odbrana pred Evropskim sudom, isti se obavljaju od strane Zastupnice u skladu sa Konvencijom i pravilima Suda. U njihovu pripremi, organizaciji, pisanju i prevođenju učestvuju pravni savjetnici iz Kancelarije.

2. Statistički pregled

Vodeći se principom supsidijarnosti Konvencije, zaštita ljudskih prava je na prvom mjestu zadatak države, pa tek onda Evropskog suda, čija bi uloga trebala da bude samo korektivne prirode. Međutim, shodno članu 34 Konvencije svako lice može podnijeti predstavku Evropskom sudu, ukoliko je nezadovoljno kako je o njegovom zahtjevu odlučeno na nacionalnom nivou.

Konvencijski sistem zaštite ljudskih prava aktivira se odmah po podnošenju predstavke Evropskom sudu, gdje podnosioci predstavke mogu ukazati čijim postupcima na nacionalnom nivou su eventualno povrijeđena njegova prava zaštićena Konvencijom.

2.1. Broj podnijetih predavki Evropskom sudu protiv Crne Gore po godinama (prethodne četiri godine):

Tokom 2019.godine, prema službenoj evidenciji Registra Suda, protiv Crne Gore podnijeto je ukupno **427** predavki (aplikacija) od strane fizičkih i pravnih lica i nevladinih organizacija.

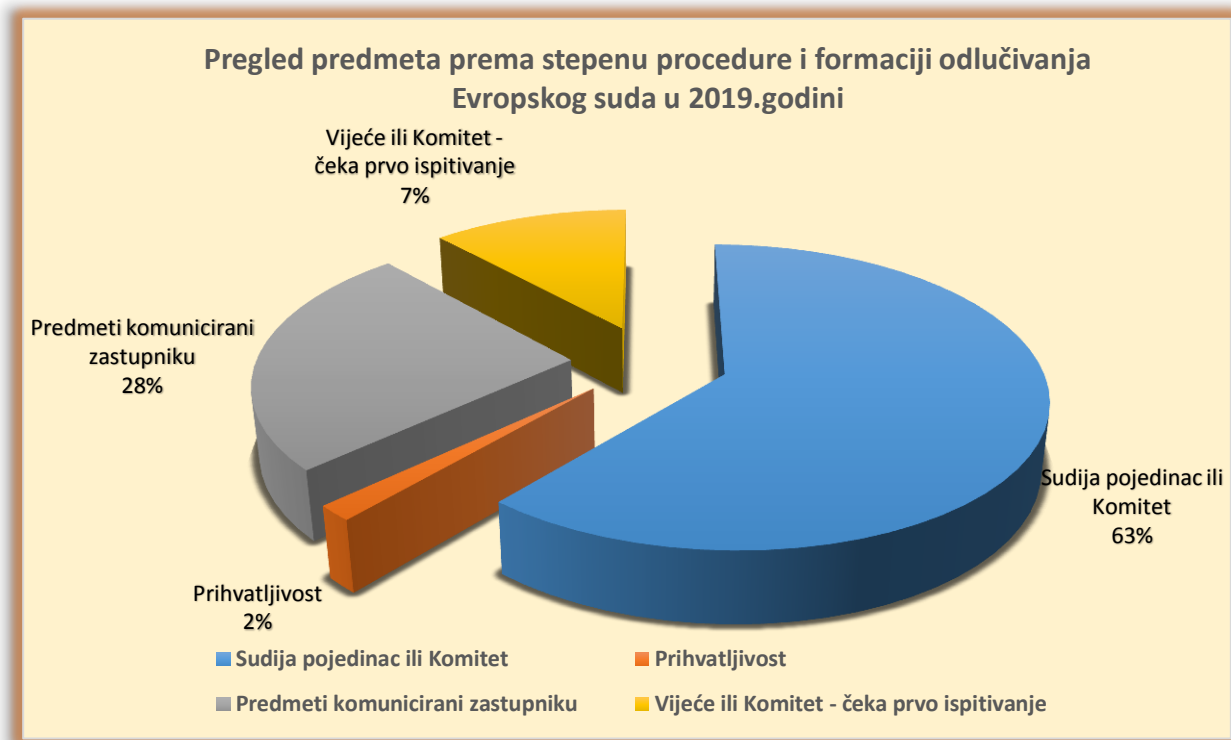
Ukoliko se pogleda broj podnijetih predavki protiv Crne Gore u izvještajnoj 2019. godini u odnosu na prethodnu 2018.godinu, kada je podnijeto ukupno 318 predavki, primjetno je da je taj broj značajno povećan, odnosno procentualno za **34 %**.

Međutim, sa druge strane, važno je ukazati da je ukupan broj podnijetih predavki Evropskom sudu u 2019.godini iznosio 44,482 što predstavlja blago povećanje u odnosu na 2018.godinu, kada je Evropskom sudu podnijeto 43,075 predavki.

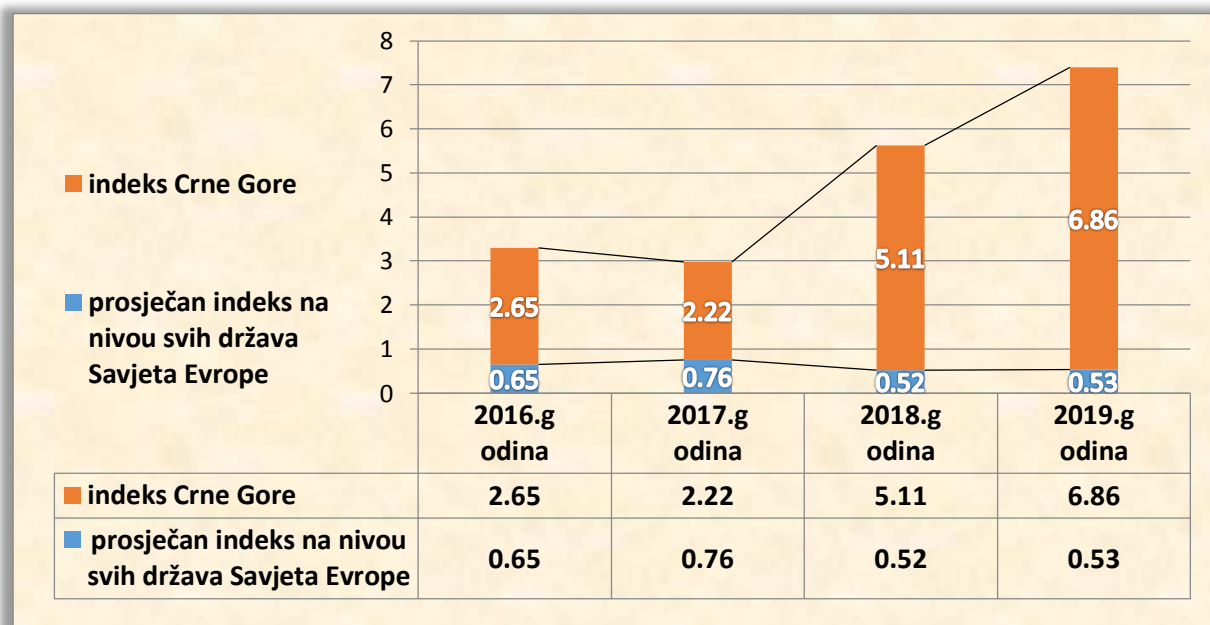
Evropski sud je u odnosu na Crnu Goru tokom 2019. godine razmatrao ukupno **539** predavki podnijetih protiv Crne Gore, od kojih je 112 predavki iz prethodnih godina. Nakon početnog ispitivanja predavki po osnovu njihove prihvatljivosti i velikog broja njihovog odbacivanja (približno 430) od strane sudske formacije sudije pojedinca („single-

judge“), ukazuje nam da je i dalje nastavljen trend da se veliki broj podnijetih predstavki već u prvoj fazi postupka odbacuje kao neprihvatljiv i ne uzima u dalje razmatranje od strane Evropskog suda.

S druge strane, na kraju 2019. godine pred Evropskim sudom je u odnosu na Crnu Goru ukupno ostalo u radu **98 predmeta**.

2.2. Indeks broja predstavki podnijetih Evropskom sudu protiv Crne Gore na 10,000 stanovnika (prethodne četiri godine):

Indeks **6.86** koji označava broj predmeta (priliv) u 2019. godini na 10,000 stanovnika, kao statistički parametar koji koristi Evropski sud u svom radu, ukazuje da se Crna Gora nalazi na prvom mjestu od svih država Savjeta Evrope po indeksu podnijetih predstavki Evropskom sudu, po glavi stanovnika (prosječan indeks država članica Savjeta Evrope za 2019.godinu je **0,53**).

Povećan broj podnijetih predstavki 2019.godini u odnosu na Crnu Goru ukazuju na više faktora koji su tome doprinijeli. Prije svega, naši građani se sve više upoznaju sa praksom Evropskog suda i Konvencijskim mehanizmima zaštite i iskazuju svoja interesovanja da nezadovoljstvo odlukama ili presudama nacionalnih sudova riješe pred međunarodnom sudskom instancom. Upravo iz tih razloga tokom izvještajne godine podnijeto je na stotine pisanih predstavki od strane korisnica socijalnih davanja, kojima je to pravo uskraćeno odnosno smanjeno i čiji broj je doprinio povećanju ukupnog broja podnijetih predstavki. Kada je u pitanju ova kategorija podnijetih predstavki i pritužbi koje su iznijete pred Evropskim sudom, iste su već polovinom godine od strane tog Suda ispitane i odbačene kao neprihvatljive po svim pitanjima i to u prethodnoj fazi ispitivanja predstavki.

2.3. Pregled i sadržina predstavki po kojima je postupak u toku

U 2019.godini, **38** predstavki se nalazilo u fazi glavne rasprave pred Evropskim sudom, u kojoj fazi sudskog postupka se raspravljaju pravna pitanja kako prihvatljivosti predstavki (procesni aspekt), tako i pitanja njihove osnovanosti (meritorni aspekt) a koje je taj Sud komunicirao Kancelariji zastupnika u prethodnom periodu.

Od navedenog broja predmeta koji su bili u radu u izvještajnoj godini, podnosioci predstavki su se u **27** predmeta žalili na povredu **člana 6 Konvencije** (pravo na pristup sudu, pravo na suđenje u razumnom roku i druge oblike prava na pravično suđenje), od kojih se čak **23** predmeta odnose na dužinu trajanja sudskih postupaka pred domaćim državnim organima. U ove predmete ubraja se i predmet u kome su se podnosioci predstavke žalili i na prekomjerno trajanje postupka pred Ustavnim sudom Crne Gore, dok su se u **1** predmetu podnosioci predstavke žalili na dužinu trajanja postupaka u kojima se neizvršavaju pravosnažne sudske odluke. U **2** predmeta koji se odnose na član 6 Konvencije, podnosioci predstavki su se žalili na povredu prava na pristup sudu, dok su u **1** predmetu te žalbe bile zbog navodnog arbitrarnog odlučivanja domaćih sudova i drugih organa.

Kada su u pitanju žalbe podnosilaca predstavki koje se odnose na povredu prava na slobodu okupljanja i udruživanja iz **člana 11 Konvencije**, podnijeta je 1 predstavka, a u odnosu na djelotvoran pravni lijek unutar pravnog sistema na nacionalnom nivou iz **člana 13 Konvencije** u ukupno **11** predmeta su iznijete takve žalbe.

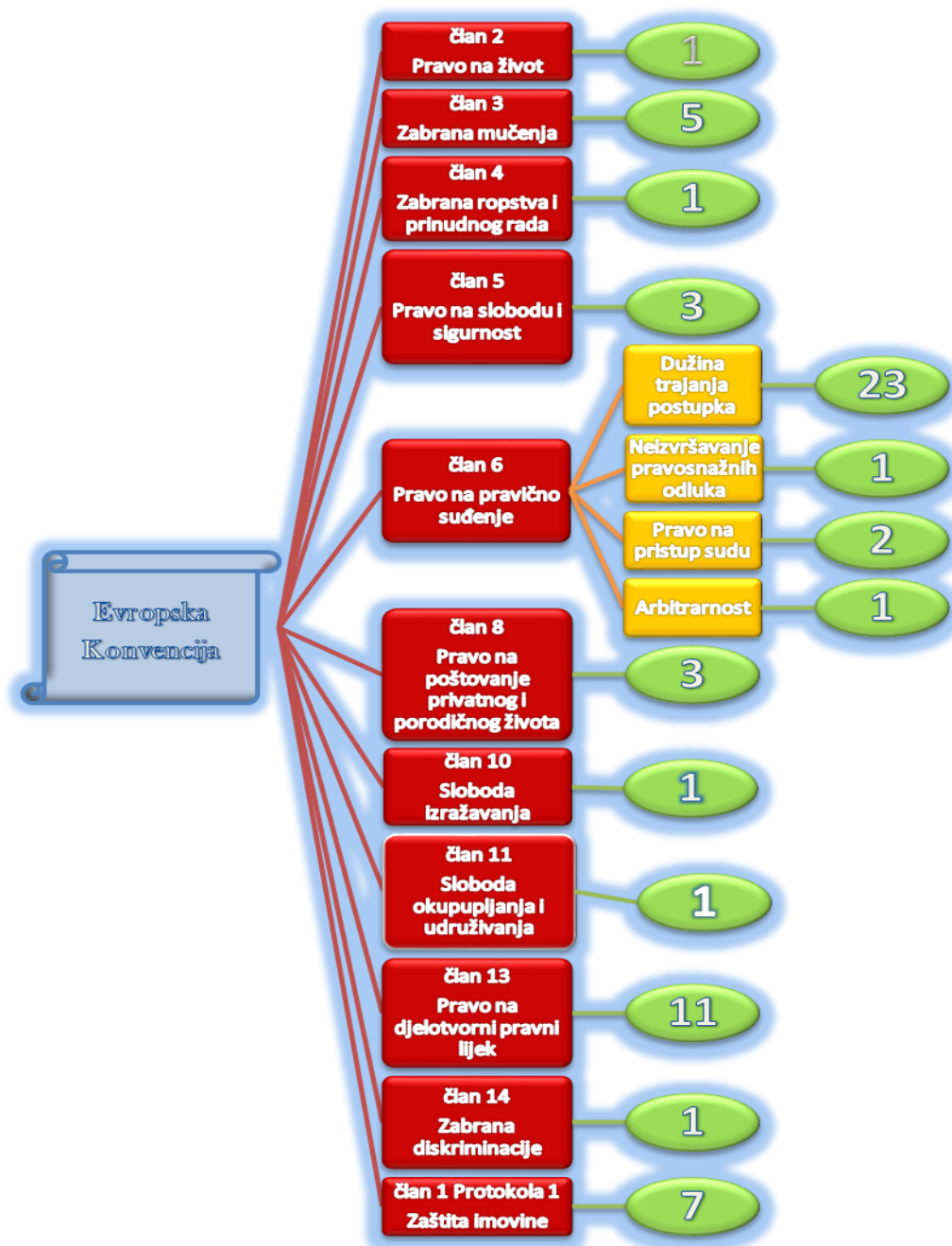
U **1** predmetu podnosioci predstavke su smatrali da im je povrijeđeno pravo iz **člana 14 Konvencije**, kojim je propisana zabrana diskriminacije u sprovođenju konvencijskih prava.

Podnosioci predstavke su se u **3** predmeta pozvali na povredu **člana 8 Konvencije** koji garantuje pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, a u **1** predmetu na povredu člana **10 Konvencije** kojim se garantuje sloboda izražavanja.

Osim navedenih pritužbi, podnosioci predstavki su se žalili u 7 predmeta i zbog navodne povrede prava na mirno uživanje imovine, garantovanog **članom 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju**.

U 1 predmetu podnosilac predstavke se pozvao na povredu prava iz **člana 4 Konvencije** (zabrana ropstva i prinudnog rada), a u 3 predmeta podnosioci predstavke su se pozvali na povredu prava na slobodu i sigurnost iz **člana 5 Konvencije**.

Kada je u pitanju apsolutno konvencijski zagarantovano ljudsko pravo iz **člana 3 Konvencije**, koje se odnosi na zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, u 5 predmeta su podnijete pritužbe, dok su se takođe u 1 predmetu podnosioci predstavke pozvali na povredu prava na život iz **člana 2 Konvencije**.

3. Pregled i sadržaj predstavki koje se nalaze u radu Kancelarije zastupnika u 2019.godini

1. Siništaj protiv Crne Gore (predstavka br. 31529/15)

Podnosilac predstavke se žalio na povredu više članova Konvencije, međutim Evropski sud je posebno ukazao na povredu člana 6 Konvencije, odnosno na prekomjernu dužinu trajanja postupka pred Ustavnim sudom Crne Gore. Naime, iz podnijete predstavke proizilazi da je ustavna žalba od strane podnosioca predstavke podnijeta dana 26.03.2010.godine, dok je po navedenoj žalbi Ustavni sud Crne Gore donio odluku 23.07.2014.godine koja je dostavljena advokatu podnosioca predstavke dana 18.12.2014.godine, što ukazuje da je po navedenoj žalbi podnosioca predstavke odlučivano u vremenskom periodu od 4 godine i 9 mjeseci.

2. Krdžalija i drugi protiv Crne Gore (predstavka br. 79065/13)

Povod za podnošenje predstavke je deportacija članova porodica podnosilaca predstavki od strane crnogorskih nadležnih organa vlastima u Republici Srpskoj u maju 1992.godine, tokom rata u Bosni i Hercegovini, gdje su oni kasnije bili ubijeni ili su nestali. Predstavkom je obuhvaćeno ukupno 9 podnosilaca, koji su se žalili na povredu procesnog aspekta člana 2 i 3 Konvencije, zbog nedostatka djelotvorne istrage spornog događaja. Žalbe se odnose na propust nadležnih državnih organa da temeljno istraže okolnosti pod kojima su nezakonito uhapšeni i stradali članovi porodica podnosilaca predstavki, kao na propust da se preduzmu sve razumne i potrebne mjere da se taj događaj istraži i kazni.

3. Sinanović i drugi protiv Crne Gore (predstavka br. 45028/13)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 stav 1 Konvencije zbog dužine trajanja parničnog postupka pred nacionalnim sudovima. Podnosioci predstavke su 16.01.2002.godine pokrenuli ostavinski postupak iza smrti svog pravnog prethodnika pred Osnovnim sudom u Podgorici. Predmetni postupak je pravosnažno okončan 28.03.2014.godine.

4. Dalmatin protiv Crne Gore (predstavka br. 47116/17)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije. Podnosilac predstavke se žalio na povredu prava na suđenje u razumnom roku, jer su u konkretnom predmetu postupci trajali od 22.06.2007.godine do 09.12.2013.godine, odnosno ukupno 6 godina i 5 mjeseci na tri nivoa nadležnosti.

5. Drašković protiv Crne Gore (predstavka br. 40597/17)

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda prava na poštovanje privatnog i porodičnog života u smislu člana 8 Konvencije, kao i povreda prava na pristup sudu u smislu člana 6 Konvencije. Podnositeljka predstavke se žalila da su crnogorski sudovi odbili da u

meritumu ispituju njen zahtjev za ekshumaciju posmrtnih ostataka njenog pokojnog supruga i prenos istih u porodičnu grobnicu u Bosni i Hercegovini.

6. Stijepović protiv Crne Gore (predstavka br. 71075/17)

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda prava na poštovanje privatnog i porodičnog života u smislu člana 8 Konvencije, zbog nezakonitih radnji državnih organa. Podnosilac predstavke je pokrenuo postupak za naknadu nematerijalne štete zbog administrativne zabrane na penzijska primanja, koja je određena od strane Fonda PIO.

7/8. Madžarović i drugi protiv Crne Gore (predstavke br. 54839/17 i 71093/17)

Ovaj predmet obuhvata dvije predstavke u kojima su se podnosioci predstavke žalili na navodnu povredu prava na pristup sudu, kao i povredu prava na pravičnu i javnu raspravu pred nezavisnim i nepristrasnim sudom iz člana 6 Konvencije, smatrajući da im je nezakonitim postupanjem Privrednog i Apelacionog suda oduzeta kompletna imovina Akcionarskog društva „Trend“, čiji su podnosioci predstavke bili osnivači i vlasnici. U vezi sa tim, žalili su se da im je navedenim postupcima povrijeđeno pravo na imovinu zaštićeno članom 1 Protokola br.1, kao i da im je onemogućeno pravo na pravni lijek predviđeno članom 13 Konvencije, s obzirom na to da je njihova žalba u privrednom postupku bila odbačena od strane Apelacionog suda Crne Gore, bez odlučivanja u meritumu.

4. „WECL“ predmeti i prijateljska poravnanja („friendly settlements“)

U ranijim godišnjim izvještajima Kancelarije zastupnika pojam „WECL“ (*well-established case-law*) predmeta je već detaljno pojašnjen, pa se iz tih razloga u ovogodišnjem izvještaju treba samo podsjetiti da „WECL“ predmeti predstavljaju predmete u kojima se Sud u Strazburu poziva na svoju već dobro ustanovljenu praksu u odnosu na određenu povredu člana Konvencije, a u konkretnom slučaju člana 6 stav 1 i člana 13 Konvencije. Podsjetićemo da je prvi „WECL“ predmet komuniciran u 2015. godini.

U gotovo svim komuniciranim „WECL“ predmetima, Evropski sud nudi strankama u postupku zaključenje prijateljskog poravnanja. Ukoliko tužena država ne prihvati ponuđeno prijateljsko poravnanje, ima mogućnost da dostavi prigovor, odnosno izjašnjenje u ostavljenom roku.

Kao što je ukazano u prošlogodišnjem izvještaju, u 2018. godini počela je sa primjenom „WECL fast track“, koja procedura se sprovodi u tzv. „ponavljajućim predmetima“ („repetitive cases“), gdje već postoji dobro utvrđena praksa Evropskog suda. U ovim predmetima, izjašnjenja države o pravnim pitanjima moraju biti svedena na minimum, a glavni cilj bi trebao biti usmjeren ka sklapanju prijateljskih poravnanja ili dostavljanju jednostranih deklaracija.

U izvještajnoj godini, od strane Evropskog suda, Kancelariji zastupnika nije komuniciran ni jedan novi „WECL“ predmet, tako da je u nastavku dat pregled predmeta komuniciranih u prethodnom periodu po kojima Evropski sud još uvijek nije odlučio.

4.1. „WECL“ predmeti koji su u radu

a) Grupa **Šćepanović i 22 dr. predstavke protiv Crne Gore** je prva grupa „WECL“ predmeta koji su komunicirani Crnoj Gori, a obuhvata ukupno 23 predmeta u kojima su se podnosioci predstavki žalili na povrede člana 6 Konvencije (pravo na pravično suđenje - nerazumnu dužinu trajanja postupka pred nacionalnim sudovima). Iz ove grupe predmeta Evropski sud je započeo u odlučivanju u određenom broju predmeta i u tom smislu donosio svoje odluke gdje je konstatovao povredu člana 6 stav 1 Konvencije koja se odnosi na aspekt pravičnog suđenja odnosno dužinu trajanja sudskih postupaka pred nacionalnim sudovima. Pregled riješenih predmeta iz ove grupe se nalazi u dijelu Izvještaja koji obuhvata presude i odluke donijete u 2019. godini. U ovom dijelu Izvještaja iznijet je pregled predmeta iz ove grupe koji su još uvijek u radu pred Evropskim sudom:

9. Merkur System ad protiv Crne Gore (predstavka br. 5862/11)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 i 13 Konvencije koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka koji je trajao 7 godina i 11 mjeseci. Naime, iako je postupak započet 05.01.2004.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Konvencije, odnosno od 03.03.2004 godine. Postupak se vodio radi izvršenja ugovora. Predmet je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Už.br.1/12 od 08.02.2012.godine.

10. Kuljić protiv Crne Gore (predstavka br. 24431/11)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka, koji je trajao 6 godina i 6 mjeseci, te kršenje Konvencije o pravima djeteta. Postupak je započet 29.09.2006.godine a vodio se zbog presude Osnovnog suda u Kotoru o razvodu braka, po osnovu koje su djeca povjerena majci. Postupak je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.br.356/13 od 11.04.2013.godine.

11. Despotović protiv Crne Gore (predstavka br. 36225/11)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka, koji je trajao 6 godina i 4 mjeseca. Naime, iako je postupak započet 19.06.1998.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Predmet se vodio zbog navoda podnosioca predstavke da je dana 26.06.1995.godine pretrpio policijsku torturu. Postupak je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.br. 945/10 od 01.07.2010. godine

12. Raspopović protiv Crne Gore (predstavka br. 58942/11)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka, koji je trajao 7 godina i 3 mjeseca. Naime, iako je postupak

započet 19.09.2003.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Predmet spora je bio utvrđivanje ništavosti ugovora o poklonu. Postupak je okončan presudom Vrhovnog suda CG Rev.br.569/11 od 09.06.2011.godine.

13. Milović Đ. protiv Crne Gore (predstavka br. 34720/12)

Povod za podnošenje predstavke je povreda članova 6 i 13 Konvencije, koja se odnosi na dužinu krivičnog postupka koji je trajao 9 godina i 10 mjeseci. Postupak je započet 16.12.2004.godine, a vodio se zbog krivičnog djela клевете.

14. Bulatović i 2 dr. protiv Crne Gore (predstavka br. 14361/13)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka koji je trajao 8 godina i 2 mjeseca. Iako je postupak započet 28.01.1989.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Evropske konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Postupak se vodio radi utvrđenja ništavosti ugovora o poklonu, i isti je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.br. 366/12 od 09.05.2012.godine.

15. Piletić protiv Crne Gore (predstavka br. 53044/13)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka koji je trajao 7 godina i 7 mjeseci. Iako je postupak započet 20.03.2000.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Evropske konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Postupak je vođen radi utvrđenja i predaje nepokretnosti, a isti je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.U.br. 3/11 od 18.10.2011.godine.

16. Vujović i dr. protiv Crne Gore (predstavka br. 70851/13)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka koji je trajao 9 godina i 2 mjeseca. Iako je postupak započet 1998.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Evropske konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Postupak se vodio zbog naknade za prekovremeni rad, rad u dane državnih i vjerskih praznika, rad noću, naknade za neiskorišćeni godišnji odmor i terenske dodatke. Isti je okončan 09.05.2013.godine presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.br. 435/13.

17. Gardašević protiv Crne Gore (predstavka br. 71006/13)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka koji je trajao 8 godina i 8 mjeseci. Iako je postupak započet 27.03.1998.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Evropske konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Postupak

se vodio radi naknade štete i isti je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.IP br. 79/12 od 23.10.2012.godine.

18. Jovašević protiv Crne Gore (predstavka br. 41809/14)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije i člana 1 stav 1 Protokola br.1 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja upravnog postupka koji je do trenutka podnošenja predstavke trajao 9 godina i 3 mjeseca. Žalili su se na rješenje Komisije za žalbe za povraćaj i obeštećenje. Postupak je još uvijek u toku pred upravnim organima.

19. Bujković protiv Crne Gore (predstavka br. 53223/14)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja građanskog postupka koji je trajao 6 godina i 8 mjeseci. Iako je postupak započet 22.05.2003.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Evropske konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Predmet spora je bio ispunjenje ugovora o predaji urbanističke parcele i naknada štete. Postupak je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.br. 1198/10 od 21.10.2010.godine.

b) Grupa Sinex d.o.o. i 2 dr. predstavke protiv Crne Gore je predmet koji obuhvata 3 predstavke i spadaju u „WECL“ grupu predmeta. Podnosioci predstavki su se žalili na povredu člana 6 stav 1 Konvencije. Preostali neriješeni predmeti iz ove grupe su:

20. Glušica i Đurović protiv Crne Gore (predstavka br. 34882/12)

Povod za podnošenje predstavke jeste povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosila na dužinu trajanja građanskog postupka koji je trajao 13 godina. Iako je postupak započet 06.06.2002.godine, u konkretnom slučaju, u odnosu na Crnu Goru, postupak teče, *ratione temporis*, od dana ratifikacije Evropske konvencije, odnosno od 03.03.2004.godine. Predmet spora je isplata i naknada štete za eksproprisanu nepokretnost, i isti je okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore Rev.br. 1049/11 od 22.12.2011.godine.

21. Crkva Svetog Đorđa protiv Crne Gore (predstavka br. 15346/15)

Predmetna predstavka je podnijeta Evropskom sudu od strane Mitropolije Crnogorsko-primorske („MCP“), 12 pravnih lica – manastira i jedne crkve (Crkva Svetog Đorđa u Podgorica) u okviru MCP. Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda prava na pravičnu i javnu raspravu, zbog neodlučivanja o zahtjevu podnosilaca predstavke za restitucijom oduzete imovine koji je podnijet Vladi, kao i tužbe zbog ćutanja administracije (član 6 stav 1 i član 13 Konvencije), kao i navodna povreda člana 14 Konvencije i člana 1 Protokola br.1, zbog navodne diskriminacije u ostvarenju imovinskih prava. Pored navedenog, podnosioci predstavke su se žalili na navodnu povredu člana 6 stav 1 Konvencije zbog prekomjerne dužine parničnog postupka koji je jedan od podnosilaca predstavke (Crkva

Svetog Đorđa) vodila radi utvrđena prava svojine. Predmetni postupak je započet 01.04.1992.godine, pri čemu se u konkretnom slučaju, u skladu sa *ratione temporis* nadležnosti Evropskog suda, dužina postupka računa od dana ratifikacije Evropske konvencije u odnosu na Crnu Goru, odnosno od 03.03.2004.godine. Predmet se nalazio pred Vrhovnim sudom Crne Gore skoro 4 godine kao nezavršen i okončan je presudom tog suda Rev.br.167/2004 od 14.03.2007.godine.

c) Grupa **Centroprom Holding a.d. Beograd i 18 drugih predstavki protiv Crne Gore** je WECL predmet koji obuhvata ukupno 19 predstavki, koje se odnose na povredu prava na suđenje u razumnom roku iz člana 6 Konvencije, zbog prekomjerne dužine trajanja građanskih postupaka. Iz ove grupe predmeta trenutno su u radu:

22. Centroprom Holding a.d. Beograd protiv Crne Gore (predstavka br. 30796/10)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja postupka, te članova 13 Konvencije i 1 Protokola br.1 Konvencije. Postupak je trajao od 23.04.2003.godine do 02.04.2015.godine, kog datuma je Vrhovni sud Crne Gore donio presudu Už. Rev.br. 3/14 kojom je ukinuo presudu Vrhovnog suda. Ukupna dužina trajanja postupka je 11 godina i 11 mjeseci.

23. Marković protiv Crne Gore (predstavka br. 6978/13)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije koja se odnosi na dužinu trajanja postupka, te članova 13 Konvencije i 1 Protokola br.1 Konvencije. Postupak je trajao od 30.04.2004.godine, a okončan je 09.12.2011.godine rješenjem Višeg suda u Podgorici Gž.br.5174/11-04. Ukupna dužina trajanja postupka je 7 godina i 7 mjeseci.

d) Grupa **Šćepović i 3 dr. protiv Crne Gore** je „WECL“ grupa predmeta koji se odnose na povredu člana 6 Konvencije zbog neizvršenja pravosnažnih sudskih odluka, i u radu se trenutno nalazi:

24. Mastilović i 24 dr. protiv Crne Gore (predstavka br. 28754/10)

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na suđenje u razumnom roku i izvršenje pravosnažne presude donijete u korist podnosioca predstavke, i članova 14 i 1 Protokola 1 Konvencije. Predmet spora je bio tužbeni zahtjev podnosioca predstavke u vezi isplate novčanih potraživanja u odnosu na društveno preduzeće „Tara“ iz Cetinja, a po osnovu saobraćajne nesreće koja se dogodila 11.09.1994.godine. Podnosioci predstavke nijesu prihvatili prijateljsko poravnanje. U ovom predmetu je objedinjeno 25 podnosilaca predavki koji su na nacionalnom nivou imali pravosnažne i izvršne presude koje duži niz godina nijesu izvršene jer je društveno preduzeće „Tara“ koje je tuženo u međuvremenu pošlo u stečaj. Tokom postupka pregovaranja Kancelarija zastupnika je uočila određene nepravilnosti koje se mogu pripisati punomoćniku podnosilaca predstavke

i uložila prigovor koji je Evropski sud prihvatio i donio odluku kojom je punomoćnika podnosioca predstavke zbog utvrđenih zloupotreba proglasio nepodobnim za zastupanje i zabranio mu pristup tom Sudu u svim budućim predmetima.

4.2. „WECL“ predmeti u kojima je zaključeno i izvršeno prijateljsko poravnanje ili jednostrana deklaracija u 2019.godini (predmeti skinuti sa liste Suda)

***Dragović protiv Crne Gore*
predstavka br. 35056/17
odluka od 17. oktobra 2019.godine**

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, zbog prekomjerne dužine trajanja parničnog postupka, jer su u konkretnom predmetu postupci trajali od 12.03.1990.godine do 02.09.2013.godine.

Polazeći od prakse Evropskog suda, u ovakvim slučajevima se ukupna dužina trajanja postupka ima računati od 03.03.2004.godine, tj. od dana stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru. Riječ je o vremenskom periodu od 9 godina i 6 mjeseci, na tri nivoa nadležnosti. Navedena predstavka je svrstana u „WECL“ grupu predmeta.

Evropski sud je predložio sklapanje prijateljskog poravnanja u iznosu od 2.900,00 eura (2.400,00 eura na ime nematerijalne štete i 500,00 eura na ime troškova postupka).

Nakon neuspješnih pregovora u pogledu postizanja prijateljskog poravnanja, Kancelarija zastupnika je dostavila Evropskom sudu jednostranu deklaraciju u cilju rješavanja spornih pitanja. U deklaraciji je priznata povreda Konvencije zbog prekomjerne dužine trajanja parničnog postupka i ponuđeno je da se podnosiocu predstavke isplate iznosi koji su detaljno navedeni u tabeli odluke Suda. Kao posljedicu toga, Kancelarija zastupnika je pozvala Evropski sud da skine predstavku sa liste predmeta u smislu člana 37 stav 1 tačka (c) Konvencije.

Podnosiocu predstavke je poslat prijedlog jednostrane deklaracije Kancelarije zastupnika nekoliko nedjelja prije donošenja ove odluke. S obzirom na to da Sudu nije dostavljen odgovor od strane podnosioca predstavke kojim prihvata prijedlog jednostrane deklaracije, Sud je odlučio da skine predstavku sa liste predmeta u smislu člana 37 stav 1 (c) Konvencije.

Podnosiocu predstavke je 10.12.2019.godine isplaćen iznos od 2.160,00 € na ime nematerijalne štete i 500,00 € na ime troškova i izdataka.

5. Sadržaj predmeta koji su komunicirani Kancelariji zastupnika pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu u 2019.godini

25. *Martinović protiv Crne Gore* predstavka br. 44993/18

(podnijeta 15. septembra 2018, komunicirana 20. maja 2019.godine)

Podnosilac predstavke se žalio na povredu člana 3 (materijalnog i procesnog aspekta) i člana 13 Konvencije.

Povod za podnošenje predstavke je navodno zlostavljanje podnosioca predstavke od strane određenog broja pripadnika Specijalne antiterorističke jedinice („SAJ“) u noći 24.10.2015.godine, kada je održan protest opozicione političke koalicije „Demokratski front“. Predmetni incident je snimljen i šira javnost je upoznata sa tim događajem. Na snimku se vidi da je prema podnosiocu predstavke primijenjena prekomjerna sila od strane više nepoznatih pripadnika SAJ-a koji su bili maskirani. Istovremeno je načinjena značajna materijalna šteta na njegovom putničkom vozilu.

Dvojica počinilaca su identifikovani nakon priznanja i oglašeni su krivim zbog krivičnog djela mučenja u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda. Svaki je prvostepeno osuđen na kaznu zatvora od godinu dana i pet mjeseci. Takođe, komandant SAJ-a je pravosnažno osuđen na 5 mjeseci zatvora zbog krivičnog djela pomoć učiniocu posle krivičnog djela. Ostali počinioци su ostali neidentifikovani do danas.

Dana 30.12.2015.godine podnosilac predstavke je zaključio vansudsko poravnanje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova na osnovu kojeg mu je isplaćeno 130.000,00 eura na ime materijalne i nematerijalne štete.

Dana 25.07.2017.godine, nakon podnošenja ustavne žalbe podnosioca predstavke, Ustavni sud Crne Gore je utvrdio povredu člana 3 Konvencije (i materijalnog i procesnog aspekta) i naredio Osnovnom državnom tužilaštvu da sprovede istragu u roku od 3 mjeseca. Ta odluka je objavljena 08.11.2017.godine. U postupku nakon donošenja odluke Ustavnog suda Crne Gore, nadležno Osnovno državno tužilaštvo je preduzimalo određene istražne radnje na koje je ukazano. Međutim, istraga još uvijek nije dala rezultate niti su otkriveni ostali počinioци, pripadnici SAJ-a, za koje se sumnja da su počinili krivično djelo.

26/27. *Baranin protiv Crne Gore i Vukčević protiv Crne Gore* predstavke br. 24655/18 i 24656/18

(podnijete 15. maja 2018.godine, komunicirane 22. maja 2019.godine)

Podnosioci predstavke su se žalili na povredu materijalnog i procesnog aspekta člana 3 Konvencije, zbog nedostataka djelotvorne, temeljne i nezavisne istrage, kao i na povredu člana 13 Konvencije (pravo na djelotvorni pravni lijek).

Povod za podnošenje predstavke je navodno zlostavljanje podnosioca predstavke od strane više neidentifikovanih pripadnika Specijalne antiterorističke jedinice („SAJ“) u noći 24.10. 2015.godine, u ulici „Miljana Vukova“ (tzv. Zlatarskoj ulici), nakon što je policija

prekinula protest političke koalicije „Demokratski front“. Podnosioci predstavke nisu učestvovali u protestima niti su pružali otpor policijskim službenicima. Predmetni incident je snimljen i objavljen na internetu, o čemu je upoznata i šira javnost. Pripadnici SAJ-a koji su na štetu podnosioca predstavke navodno izvršili krivično djelo zlostavljanje nisu do danas identifikovani, s obzirom na to da su te noći bili maskirani i nisu nosili vidljive oznake sa imenom i prezimenom.

Nakon podnošenja ustavnih žalbi podnosioca predstavke, Ustavni sud Crne Gore je donio odluke U-III br. 49/17 od 25.07.2017.godine i U-III br. 50/17 od 27.07.2017.godine kojom je utvrdio povrede materijalnog i procesnog aspekta člana 3 i naložio nadležnom tužilaštvu da preduzme odgovarajuće mjere radi sprovođenja temeljne, brze i nezavisne istrage koja treba da osigura identifikovanje i krivično gonjenje odgovornih policijskih službenika SAJ-a.

Nakon donošenja predmetnih odluka Ustavnog suda, nadležni tužilac je nastavio sa preduzimanjem onih radnji na koje je ukazano u odlukama, a u cilju otkrivanja počinioca krivičnog djela. Istraga je još uvijek u toku.

Podnosioci predstavke su takođe podnijeli tužbu radi naknade nematerijalne štete zbog pretrpljenih fizičkih bolova, pretrpljenog i budućeg straha i pretrpljenih i budućih duševnih bolova. Osnovni sud u Podgorici je usvojio njihov zahtjev, a predmet je u radu kod Višeg suda u Podgorici po žalbi.

28. *Knežević protiv Crne Gore* predstavka br. 54228/18

(podnijeta 8. novembra 2018.godine, komunicirana 22. maja 2019.godine)

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 11 Konvencije (sloboda okupljanja i udruživanja).

Podnosilac predstavke je sa svojim kolegama iz političkih opozicionih partija bio organizator i učesnik protesta koji je održan od 27.09. do 17.10.2015.godine, u Podgorici, na platou ispred Skupštine Crne Gore na Bulevaru „Svetog Petra Cetinjskog“.

Cilj održavanja protesta bio je usmjeren na izražavanje nezadovoljstva materijalnim položajem građana, tražeći formiranje prelazne Vlade i organizovanje fer i demokratskih izbora.

Dana 17.10.2015.godine u jutarnjim časovima sprovedena je intervencija Komunalne policije uz podršku pripadnika Centra bezbjednosti Podgorica kako bi se sa kolovoza Bulevara „Svetog Petra Cetinjskog“ uklonili nezakonito postavljeni šatori i bina. Službenicima policije pružen je otpor od strane organizatora i učesnika protesta.

Podnosilac predstavke je pružio otpor službenicima policije zbog čega je protiv njega od strane Centra bezbjednosti Podgorica podnijeta krivična prijava. Nakon sprovedenog postupka po optužnom predlogu Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici podnosilac predstavke je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 7 mjeseci zbog krivičnog djela napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti, dok je presudom Višeg suda u Podgorici preinačena presuda Osnovnog suda u Podgorici, a podnosilac predstavke osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 mjeseca.

29. Nešić protiv Crne Gore
predstavka br. 12131/18
(podnijeta 3. marta 2018.godine, komunicirana 28. maja 2019.godine)

U ovom predmetu predstavka je podnijeta zbog navodne povrede člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju (zaštita imovine).

Podnosilac predstavke je 1980.godine kupio dvije katastarske parcele u Krašićima i na osnovu rješenja Osnovnog suda u Kotoru upisan je kao vlasnik predmetnih nepokretnosti. Parcele se nalaze u zoni morskog dobra pri čemu jedan dio parcela predstavlja morsku obalu-pontu.

Dana 17. oktobra 2006. godine Država Crna Gora je podnijela tužbu Osnovnom sudu u Kotoru protiv podnosioca predstavke kojom je tražila da se utvrdi pravo svojine države na dijelu parcele koja predstavlja morsku obalu - pontu. Polazeći od odredbi Zakona o morskome dobru iz 1992.godine, država je tvrdila da privatna lica ne mogu imati pravo svojine na morskoj obali, već da ista predstavlja prirodno bogatstvo i kao takvo može biti jedino u državnoj svojini.

U decembru 2014. godine, Osnovni sud u Kotoru je presudio u korist države. Utvrdio je da nije sporno da je podnosilac predstavke postao vlasnik na zakonit način, na osnovu kupoprodajnog ugovora zaključenog 1980.godine, ali da se sporno zemljište nalazi u zoni morskog dobra, pa je stoga, vlasništvo države. Naveo je da su prava podnosioca predstavke prestala formiranjem granica morskog dobra, pa je to stoga postala državna imovina.

Prvostepenu presudu je preinačio Viši sud u Podgorici 25. septembra 2015. godine u dijelu i utvrdio da predmetna parcela jeste u vlasništvu države, ali da podnosilac predstavke zadržava pravo korišćenja predmetnog zemljišta „*sve do njegovog izuzimanja*“.

Dana 16. decembra 2015. godine Vrhovni sud Crne Gore je potvrdio presudu Višeg suda u Podgorici, a Ustavni sud Crne Gore je odbio ustavnu žalbu i utvrdio da podnosiocu predstavke „*nije povrijeđeno pravo iz člana 1 Protokola 1.*“

30. Špadijer protiv Crne Gore
predstavka br. 31549/18
(podnijeta 27. juna 2018.godine, komunicirana 22. jula 2019.godine)

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda člana 8 Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) zbog propusta domaćih organa da podnositeljku predstavke zaštite od mobinga i člana 13 Konvencije zbog nedostatka djelotvornog pravnog lijeka u tom smislu.

Podnositeljka predstavke je radila kao službenik obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

Nakon što je kolege sa posla prijavila rukovodiocima organa u kojem je radila zbog nedoličnog ponašanja bila je izložena neprimjerenom i uvrijedljivom postupanju od strane kolega. U svojoj predavci je navela da je pokrenula parnični postupak protiv svog poslodavca pred nadležnim sudom koji nije bio okončan u njenu korist.

U presudi Osnovnog suda u Podgorici po tužbi podnositeljke predstavke iz radnog odnosa, sudija je dao detaljno obrazloženje u kojem je naveo da ne postoje elementi mobinga i odbio tužbeni zahtjev podnositeljke predstavke i dodatno naveo da je za postojanje mobinga nužno da se psihičko zlostavljanje mobiranog lica vrši u periodu od najmanje šest mjeseci.

Pored navedenog postupka podnositeljka predstavke je podnosila i krivične prijave policiji protiv kolega zbog upućenih prijetnji i zbog slomljene šoferšajbne na svom putničkom vozilu o čemu je policija obavijestila nadležno tužilaštvo, ali nikakve procesne radnje u tom pogledu nisu preduzimane. Po tvrdnjama podnositeljke predstavke zbog prethodno navedenih okolnosti, kod iste je nastupio potpuni gubitak radne sposobnosti usled čega joj je u martu 2016.godine priznato pravo na invalidsku penziju u 37. godini života.

31. Asanović protiv Crne Gore
predstavka br. 52415/18,
(podnijeta 23. oktobra 2018.godine, komunicirana 22. jula 2019.godine)

Podnosilac predstavke se žalio na navodnu povredu člana 5 Konvencije (pravo na slobodu i sigurnost) zbog nezakonitog lišenja slobode i povredu člana 13 Konvencije zbog nedostatka djelotvornog pravnog lijeka.

Protiv podnosioca predstavke, koji je po profesiji advokat, pokrenuta je istraga zbog sumnje da je počinio krivično djelo utaja poreza i doprinosa. U predmetnom postupku, nadležni državni tužilac je telefonskim putem dao obavezujući usmeni nalog nadležnom policijskom službeniku da od podnosioca predstavke prikupi obavještenje u svojstvu građanina. Podnosilac predstavke nije pronađen na adresi stanovanja, niti je mogao biti kontaktiran putem telefona jer mu je isti bio ugašen.

Imajući u vidu navedene činjenice, kao i činjenicu da je podnosilac predstavke bio upoznat da je od Poreske uprave prijavljen policiji, postojali su osnovi sumnje da se isti dao u bjekstvo. Nakon što je nadležni policijski službenik obavijestio nadležnog tužioca o navedenom dobio je usmeni nalog da postupi u skladu sa zakonom, pronađe i liši slobode podnosioca predstavke. Istog dana podnosilac predstavke se naknadno odazvao na telefonski poziv i obavijestio nadležnog policijskog službenika da će biti ispred zgrade Osnovnog suda u Podgorici. Tom prilikom od strane policijskog službenika uručen mu je poziv za “odmah” radi prikupljanja obavještenja od strane građanina. Podnosilac predstavke je prevezen policijskim vozilom civilnih tablica do stanice policije gdje je nakon davanja iskaza lišen slobode. Zapisnik o saslušanju i službenu zabilješku potpisao je bez primjedbe.

Istog dana, sproveden je kod nadležnog tužioca gdje je saslušan u svojstvu osumnjičenog gdje mu je uručena krivična prijava sa pratećom dokumentacijom. Nakon saslušanja podnosilac predstavke je pušten da se brani sa slobode.

Protiv podnosioca predstavke u toku je krivični postupak zbog predmetnog krivičnog djela.

U predstavci se u konkretnom žalio da je nezakonito lišen slobode od strane policije, jer mu nije omogućeno da se sam javi u stanicu policije kako bi dao iskaz u svojstvu građanina, već je lišen slobode na licu mjesta iako se nije nalazio u bjekstvu niti se krio od policije.

IV PRESUDE I ODLUKE EVROPSKOG SUDA U ODNOSU NA CRNU GORU U 2019. GODINI

Tokom izvještajnog perioda, Evropski sud je u odnosu na Crnu Goru odlučio u 7 predmeta. Naime, Evropski sud je putem presude odlučio u 3 (tri) predmeta i to: „*Šaranović protiv Crne Gore*“, „*Bigović protiv Crne Gore*“ i „*KIPS D.O.O. i Drekalović protiv Crne Gore*“ (pravično zadovoljenje), dok je u preostalim predmetima donio 4 (četiri) odluke i to dvije odluke o skidanju predstavke sa liste predmeta „*Puhalo protiv Crne Gore*“ i „*Dragović protiv Crne Gore*“ (jednostrana deklaracija) i dvije odluke o neprihvatljivosti predstavke: „*Kićović protiv Crne Gore*“ i „*Vidaković protiv Crne Gore*“.

1. Presude

Šaranović protiv Crne Gore predstavka br. 31775/16 presuda od 5. marta 2019.godine

Povod za podnošenje predstavke je navodna povreda članova 5 i 6 Konvencije.

Podnosilac predstavke se žalio da je njegov pritvor od 15. novembra do 15. decembra 2014.godine bio nezakonit, jer je Viši sud u Podgorici propustio da ispita osnovanost njegovog pritvora u fazi istrage u roku od mjesec dana, kako je propisano zakonom i da su rješenja kojima je produžavan pritvor bila nedovoljno obrazložena. Podnosilac predstavke se takođe žalio u smislu člana 6 Konvencije, da odluka Ustavnog suda nije sadržala obrazloženje u vezi sa njegovim žalbama, te da na osnovu toga nije imao na raspolaganju djelotvorni pravni lijek.

Protiv podnosioca predstavke pokrenuta je istraga zbog osnovane sumnje da je počinio krivična djela kriminalno udruživanje i teško ubistvo putem podstrekavanja u odnosu na oštećenog N.B., koji je prethodno ubijen u Beogradu. Podnosiocu predstavke je pritvor određen rješenjem sudije za istragu od 10. aprila 2014.godine, nakon čega mu je više puta produžavan od strane nadležnih sudova. Tokom trajanja pritvora Više državno tužilaštvo u Podgorici je protiv podnosioca predstavke tri puta podnosilo optužnicu nadležnom vijeću Višeg suda u Podgorici. Predmetna optužnica je sva tri puta vraćena Višem državnom tužilaštvu na dopunu istrage. Prije podnošenja optužnice podnosiocu predstavke je u skladu sa relevantnim odredbama ZKP-a pritvor mogao biti produžen do 30 dana, nakon čega je sud bio dužan da ispita, na zahtjev stranke ili po službenoj dužnosti, da li i dalje postoje razlozi za pritvor i produži ili ukine pritvor. Nakon stupanja optužnice na pravnu snagu ovaj rok iznosi 2 mjeseca. U konkretnom slučaju nadležni sud je rješenjima produžavao pritvor podnosioca predstavke „*do dalje odluke suda*“, pri čemu je kontrola vršena na svakih 30 dana uz izuzetak perioda između 14. oktobra 2014.godine i 15. decembra 2014.godine.

Podnosilac predstavke je ubijen 11. marta 2017.godine, nakon čega je njegova supruga obavijestila Evropski sud da želi da nastavi sa postupkom po predstavci.

U zahtjevu za pravičnim zadovoljenjem, podnosilac predstavke je tražio ukupan iznos od 100.000,00 € na ime naknade nematerijalne štete, kao i iznos od 6.364,93 € na ime naknade troškova postupka.

Prilikom razmatranja činjenica predmeta, Evropski sud je utvrdio da je pritvor podnosioca predstavke bio zakonit do 15. novembra 2014.godine, što je bio poslednji dan važenja prethodnog rješenja o produženju pritvora od 15. oktobra 2014.godine, ali da nije bilo zakonskog osnova za pritvor od 16. novembra do 15. decembra 2014.godine i u tom smislu je utvrdio povredu člana 5 stav 1 tačka (c) Konvencije.

Podnosilac predstavke se takođe žalio da je njegov pritvor u fazi istrage mogao trajati najduže šest mjeseci ako optužnica nije stupila na snagu, pri čemu je u njegovom slučaju trajao duže od dvije godine. Sud je u tom smislu smatrao da je relevantno domaće zakonodavstvo i dovoljno precizno i predvidljivo u svojoj primjeni i da produženje pritvora podnosiocu predstavke nakon proteka 6 mjeseci nije bilo nezakonito, zbog čega je predstavka u ovom dijelu proglašena očigledno neosnovanom i odbačena.

U odnosu na pritužbe koje se odnose na nedovoljnu obrazloženost rješenja o produženju pritvora, Evropski sud je konstatovao da su iste pritužbe iznijete u ustavnoj žalbi koju je podnio podnosilac predstavke Ustavnom sudu Crne Gore. Kako je taj postupak još uvijek u toku pred tim sudom, predstavka je u ovom dijelu odbačena kao prijevremena.

Konačno, Evropski sud je smatrao da utvrđivanje povrede samo po sebi predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje za nematerijalnu štetu koju je podnosilac predstavke pretrpio i dosudio je iznos od 1.500,00 eura (hiljadu i pet stotina eura) na ime troškova i izdataka, koji je punomoćniku podnosioca predstavke isplaćen 5. decembra 2019.godine.

Bigović protiv Crne Gore
predstavka br. 48343/16
presuda od 19. marta 2019.godine

U avgustu 2005.godine ispred svoje kuće u Podgorici, iz zasjede je ubijen inspektor S.Š., visoki policijski službenik MUP-a Crne Gore. Protiv podnosioca predstavke i drugih lica pokrenuta je istraga zbog osnovane sumnje da su počinili više teških krivičnih djela izvršenih na organizovan način, kao što su zločinačko udruživanje, teško ubistvo i iznuda u pokušaju. U februaru 2006.godine podnosiocu predstavke je određen pritvor zbog opasnosti od bjekstva, a imajući u vidu težinu krivičnih djela stavljenih na teret izraženu kroz visinu zakonom zapriječene kazne za ta djela. Isti je osuđen pravosnažnom presudom Višeg suda u Podgorici na kaznu zatvora u trajanju od 30 godina zbog krivičnog djela iznuda u pokušaju putem podstrekavanja iz člana 250 stav 3 u vezi stava 1 u vezi člana 20 i člana 24 Krivičnog zakonika, izazivanje opšte opasnosti putem podstrekivanja iz člana 250 KZ CG i krivičnog djela teško ubistvo putem podstrekavanja iz člana 144 KZ CG.

Podnosilac predstavke se žalio na povredu člana 3 Konvencije zbog loših uslova u pritvoru i nedostatka medicinske njege i člana 5 Konvencije zbog: nezakonitosti pritvora u smislu neredovnih kontrola po pitanju da li je njegov dalji pritvor opravdan, nedovoljnog

obrazloženja rješenja o produženju pritvora, njegove dužine i nedostatka brze odluke o njegovom puštanju na slobodu.

Naime, podnosilac predstavke je naveo da je ćelija u kojoj je bio pritvoren bila prenatrpana, te da mu je nedostajalo vode i dnevne vježbe.

Kada je u pitanju medicinska njega, podnosilac predstavke je istakao da je država bila u obavezi da mu obezbijedi lijek "Vedolizumab" i pokrije troškove njegove nabavke, troškove operacije oka kojoj je bio podvrgnut, troškove operacije koljena i troškove njegove rehabilitacije nakon operacije, kao i da zatvorsko osoblje nije moglo biti prisutno njegovim pregledima koji su se obavljali u raznim zdravstvenim ustanovama van prostorija ZIKS-a, smatrajući takvo postupanje zatvorskog osoblja nečovječnim i ponižavajućim.

Podnosilac predstavke je podnio zahtjev za pravičnim zadovoljenjem i tražio je naknadu materijalne štete u iznosu od 38.646,94 €, kao i naknadu nematerijalne štete u iznosu od 100.000,00 €.

Prilikom razmatranja činjenica predmeta, Evropski sud je utvrdio da su neosnovani navodi podnosioca predstavke da je bio podvrgnut nečovječnom i ponižavajućem postupanju usled zdravstvenih pregleda pod nadzorom policijskih službenika. Prema nalaženju Evropskog suda, medicinsko osoblje u javnim zdravstvenim ustanovama nije obučeno da se nosi sa rizikom usled nepredviđenog ponašanja pritvorenih lica, a posebno onih kojima se sudi za najteža krivična djela, kakav je bio podnosilac predstavke. Iz tih razloga, zdravstveni pregled podnosioca predstavke je zahtijevao poseban nadzor zatvorskog osoblja. S tim u vezi, Evropski sud nije utvrdio povredu člana 3 Konvencije, kada je u pitanju pružena medicinska njega.

Kada je u pitanju aspekt člana 3 Konvencije koji se odnosi na uslove boravka podnosioca predstavke u pritvoru, Evropski sud je prepoznao uopšteno poboljšanje pritvorskih uslova u zatvorskim i drugim objektima u Crnoj Gori, što je potvrđeno izvještajima CPT-a iz 2008. i 2013.godine. Ipak, u ovom dijelu je utvrdio povredu člana 3 Konvencije u odnosu na podnosioca predstavke, zbog prenatrpanosti zatvorskih ćelija i nedostatka posebnog sanitarnog prostora, ali isključivo za period od avgusta 2009.godine do februara 2016.godine.

U pogledu pritužbi podnosioca predstavke na povredu člana 5 Konvencije, Evropski sud je utvrdio da je nakon podizanja optužnice, podnosiocu predstavke pritvor produžavan rješenjima nadležnog suda koja nisu precizirala do kada ima trajati pritvor. Istovremeno, kontrola pritvora nije vršena redovno, odnosno u skladu sa relevantnim odredbama Zakona o krivičnom postupku. Evropski sud je takođe utvrdio da je u periodima u kojima je proteklo više od dva mjeseca bez donošenja rješenja o produženju pritvora od strane nadležnog suda, pritvor podnosioca predstavke bio „nezakonit“ u smislu odredbi člana 5 stav 1 Konvencije, pa je stoga utvrdio povredu tog člana.

Podnosilac predstavke se žalio i na razumnost dužine pritvora u smislu člana 5 stav 3 Konvencije, pritom navodeći da mu je pritvor trajao preko 10 godina. Takođe se žalio da su razlozi za određivanje i trajanje pritvora ostali nepromijenjeni za cjelokupni period i da nadležni sudovi nisu nastojali da dovoljno obrazlože svoja rješenja o produženju pritvora. Naime, Evropski sud je utvrdio da je u periodu od 4 godine i 7 mjeseci pritvor podnosioca

predstavke bio produžavan isključivo zbog „opasnosti od bjekstva“. Prilikom ispitivanja osnovanosti pritvora, domaći sudovi nisu razmatrali dodatne okolnosti od značaja za odlučivanje, pri čemu su često korišćene uopštene formulacije, bez ulaženja u njihovo obrazloženje. Evropski sud je našao da se razlozi domaćih sudova za produženje pritvora podnosioca predstavke ne mogu smatrati „dovoljnim“, usljed čega se ne može opravdati njegovo lišenje slobode u periodu od preko pet godina. U tom smislu, Evropski sud je utvrdio da je bilo povrede člana 5 stav 3 Konvencije.

Podnosilac predstavke se žalio i na povredu člana 5 stav 4 Konvencije, zbog navodnog propusta Apelacionog suda da blagovremeno odluči o njegovom zahtjevu za puštanjem na slobodu od avgusta 2014.godine. Evropski sud je u ovom dijelu utvrdio da je rješenjem Vrhovnog suda ukinuta predmetna presuda Apelacionog suda, ali ne i presuda Višeg suda u Podgorici od oktobra 2012.godine kojom je podnosilac predstavke osuđen na 30 godina zatvora. S tim u vezi, Evropski sud je utvrdio da se podnosilac predstavke u predmetnom periodu nalazio u pritvoru na osnovu „presude nadležnog suda“, zbog čega je predstavka u ovom dijelu odbačena kao očigledno neosnovana.

Konačno, Evropski sud je dosudio podnosiocu predstavke iznos od 7.500,00 eura (sedam hiljada i pet stotina eura) na ime nematerijalne štete, koji je podnosiocu predstavke isplaćen 5. avgusta 2019.godine.

KIPS D.O.O. i Drekalović protiv Crne Gore (pravično zadovoljenje)
predstavka br. 28766/06,
presuda od 22. oktobra 2019.godine

Predstavku su podnijeli kompanija KIPS D.O.O. (u daljem tekstu: „prvi podnosilac predstavke“) sa sjedištem u Crnoj Gori i g-din R. Drekalović (u daljem tekstu: „drugi podnosilac predstavke“), koji je osnivač, izvršni direktor i vlasnik 99,2698 % akcija prvog podnosioca predstavke.

U glavnoj presudi koja je donijeta 26. juna 2018.godine, Sud je odlučio o meritumu predmeta i utvrdio povrede člana 6 stav 1 i 13 Konvencije i člana 1 Protokola br.1 uz Konvenciju zbog odbijanja države da izda prvom podnosiocu predstavke građevinsku dozvolu za tržišni centar. U istoj presudi Evropski sud je odlučio da zadrži odluku o visini pravičnog zadovoljenja i pozvao je stranke da u ostavljenom roku razmotre zaključenje vansudskog poravnania na ime štete koju je pretrpio podnosilac predstavke.

Nakon neuspjeha pregovora između predstavnika države i podnosioca predstavke obje strane su obavijestile Evropski sud o navedenom, i dostavile svoja izjašnjenja vezano za visinu iznosa pravičnog zadovoljenja.

Prvi podnosilac predstavke je u prvobitnom postupku, prije donošenja glavne presude, dostavio Evropskom sudu finansijsku analizu međunarodne konsultantske mreže „KPMG“, na osnovu koje je opredijelio zahtjev za pravičnim zadovoljenjem zbog pretrpljene materijalne štete i izgubljene dobiti na ukupan iznos od 30,764,542.22 €. Prvi podnosilac predstavke je za naknadu izmakle dobiti za „period od 2005.godine do neodređenog perioda poslovanja u budućnosti“ tražio isplatu iznosa od 30.000.000,00 € (trideset miliona eura), dok

je u odnosu na pretrpljenu materijalnu štetu za „troškove pribavljanja građevinske dozvole, pripremnih radnji za izgradnju, građevinski materijal, robe za tržišni centar, usluge agencije za odnose sa javnošću, upotrebu reklamnog prostora u dnevnim novinama i štampu brošura, tražio ukupan iznos od 678,582.47 eura.”

U naknadnom pisanom izjašnjenju, prvi podnosilac predstavke je precizirao zahtjev za pravičnim zadovoljenjem u odnosu na izgubljenju dobit na iznos od „najmanje“ 39,558,137.18 €. Kao prateću dokumentaciju na kojoj je zasnovan navedeni zahtjev, prvi podnosilac predstavke je dostavio novi finansijski izvještaj Centra za forenzička istraživanja iz Novog Sada.

U odgovoru Kancelarije zastupnika Evropskom sudu je posebno ukazano na činjenicu da je prvi podnosilac predstavke planirao izgradnju tržišnog centra sa pratećim objektom na lokaciji na Starom Aerodromu u Podgorici, koji je trebao da počne sa radom tokom 2006.godine. Planirani objekti su podrazumijevali izgradnju skladišta površine 1,743 m² u prvoj fazi, koje je i napravljeno tokom 2006.godine, i izgradnju tržišnog centra sa administrativnim dijelom, površine 6,131 m² u drugoj fazi, koji nije izgrađen zbog nedobijanja građevinske dozvole od strane nadležnih opštinskih organa. S obzirom na to da prvi podnosilac predstavke nije mogao da gradi tržišni centar na način na koji je planirao na inicijalnoj lokaciji, tokom 2007.godine prvi podnosilac predstavke je od strane organa lokalne samouprave pribavio neophodnu dokumentaciju za izgradnju tržišnog centra na drugoj lokaciji – Cijevna, površine 6,535.25 m². U tom smislu, ukazano je da prvi podnosilac predstavke usljed povrede Konvencije utvrđene glavnom presudom Evropskog suda nije bio lišen poslovanja kao kompanija i da je nastavio da funkcioniše kao lider na tržištu tokom cjelokupnog perioda do 2018.godine. U izjašnjenju je naročito ukazano da je usljed okolnosti koje su dovele do povrede Konvencije prvi podnosilac predstavke bio onemogućen da ostvaruje profit na teritoriji Glavnog grada Podgorice samo za određeni vremenski period, to jest do izgradnje i početka poslovanja drugog tržišnog centra – TC Cijevna 2008.godine. U konačnom, zastupnik je smatrao da je pravično da se prvi podnosilac predstavke obešteti za izgubljenju dobit samo za period od 01.01.2006.godine do 31.12.2007.godine. Kada je u pitanju materijalna šteta, prvi podnosilac predstavke u naknadnom izjašnjenju nije potraživao istu, zbog čega je zastupnik pozvao Evropski sud da prvobitni zahtjev, koji je iznosio oko 700.000,00 €, u cjelosti odbaci kao neosnovan.

U svojoj presudi o pravičnom zadovoljenju, Evropski sud je primijetio da prvi podnosilac predstavke inicijalno nije planirao izgradnju TC Cijevna, te da je isti izgrađen iz razloga jer je bio onemogućen da pribavi građevinsku dozvolu za izgradnju tržišnog centra na Starom Aerodromu. U tom smislu, Evropski sud je prihvatio argumente zastupnika i utvrdio da je prvi podnosilac predstavke pretrpio štetu zbog izgubljene dobiti samo za period 2006. i 2007.godine, budući da je TC Cijevna otvoren krajem 2007.godine.

Kada je u pitanju visina iznosa koji se ima dosuditi po osnovu izgubljene dobiti, Evropski sud je naveo da ne može spekulirati na kojoj bi lokaciji prvi podnosilac predstavke ostvarivao veći profit, iz kojih razloga je kao polaznu osnovu za procjenu izgubljene dobiti koju bi ostvario planirani tržišni centar na Starom Aerodromu, uzeo profit koji ostvaruje TC Cijevna.

Kako je u dostavljenim finansijskim izvještajima, ostvareni profit TC Cijevna varirao iz godine u godinu, Evropski sud je smatrao za pravičnim da uzme prosječni iznos kao pretpostavljeni profit po godini, odnosno iznos od 2,267,797.60 €.

Na osnovu prethodno navedenog, kako je prvi podnosilac predstavke trpio štetu samo za period od dvije godine, tj. 2006. i 2007.godinu, Evropski sud je u konačnom opredijelio ukupni iznos pretrpljene štete zbog izgubljene dobiti na 4,535,595.20 € (četiri miliona pet stotina i trideset pet hiljada pet stotina i devedeset pet eura i dvadeset centi) i obavezao državu da plati navedeni iznos u roku od tri mjeseca od dana pravosnažnosti presude. Kada je u pitanju materijalna šteta Evropski sud je odbacio zahtjev podnosioca predstavke kao neosnovan.

Na navedenu presudu o pravičnom zadovoljenju prvi podnosilac predstavke je podnio zahtjev za revizijom presude i zahtjev za preispitivanje od strane Velikog vijeća. Presuda će postati pravosnažna nakon konačne odluke o zahtjevu za preispitivanjem od strane Velikog vijeća. U zahtjevu za revizijom presude, podnosilac predstavke je u konačnom precizirao svoj zahtjev za naknadu materijalne štete na iznos od 67.174.271,12 €.

2. Odluke o skidanju predstavke sa liste predmeta

U toku izvještajne godine Evropski sud je donio 4 odluke, *Puhalo protiv Crne Gore*, *Kićović protiv Crne Gore* i *Vidaković protiv Crne Gore*, o kojima ćemo detaljniju analizu dati u nastavku, dok smo se na odluku *Dragović protiv Crne Gore* posebno osvrnuli u dijelu koji se odnosi na „WECL“ predmete.

***Puhalo protiv Crne Gore* predstavka br. 24818/12, odluka od 6. juna 2019.godine**

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, u pogledu dužine trajanja postupka. Postupak je trajao 6 godina i 7 mjeseci na dva nivoa nadležnosti i to od 24.02.2004.godine do donošenja presude Višeg suda u Podgorici Gž.br. 3803/10-04 od 23.09.2010.godine.

Po osnovu pravičnog zadovoljenja, podnosilac predstavke je tražio naknadu materijalne štete u iznosu od 1.565,00 €, naknadu nematerijalne štete u iznosu od 1.000,00 € i troškove postupka u visini od 3.235,00 €.

Dana 18.07.2018.godine, podnosilac predstavke je pismom koje je poslato preporučenom poštom od strane Evropskog suda, obaviješten da je njegovom advokatu zabranjeno postupanje kao punomoćnika u svim predmetima pred tim Sudom. Evropski sud je zamolio podnosioca predstavke da obavijesti taj Sud da li želi da nastavi sa predstavkom, i ukoliko želi, da li želi da angažuje novog punomoćnika.

Skrenuta mu je pažnja na činjenicu da Evropski sud može da skine predstavku sa liste predmeta kada okolnosti dovedu do zaključka da podnosilac predstavke ne namjerava da nastavi sa predstavkom. Dana 13.08.2018.godine pismo je vraćeno Evropskom sudu kao

neuručeno, jer se podnosilac predstavke odselio. Podnosilac predstavke nije obavijestio Evropski sud o novoj adresi stanovanja.

U svijetlu prethodno navedenog, Sud je zaključio da se može smatrati da podnosilac predstavke više ne želi da nastavi sa predstavkom (član 37 stav 1 tačka (a) Konvencije). Dalje, u skladu sa članom 37 stav 1 *in fine*, Evropski sud nije našao posebne okolnosti da treba nastaviti s ispitivanjem predstavke radi poštovanja ljudskih prava ustanovljenih Konvencijom i Protokolima uz nju, te je stoga odlučio da predstavku skine sa liste predmeta.

3. Odluke o odbacivanju predstavke kao neprihvatljive

Kićović protiv Crne Gore
predstavka br. 44295/11
odluka od 5. decembra 2019.godine

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja postupka. Postupak je trajao od 16.12.2004.godine i okončan je presudom Vrhovnog suda Crne Gore Uvp.br.263/09 od 21.12.2009.godine. Postupak je trajao 5 godina na dva nivoa nadležnosti.

U konkretnom predmetu podnosilac predstavke je pokrenuo postupak pred Republičkim fondom penzijskog i invalidskog osiguranja („Fond PIO“) radi priznanja prava po osnovu invalidnosti. Fond PIO je 30.11.2004.godine donio rješenje kojim je odbio da mu prizna pravo po osnovu invalidnosti. U postupcima koji su uslijedili nadležno Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja i Upravni sud Crne Gore su donijeli nekoliko odluka odlučujući o zahtjevu podnosioca predstavke. Posljednjim rješenjem Upravnog suda od 03.11.2009.godine odbijena je tužba podnosioca predstavke. U konačnom, presudom Vrhovnog suda Crne Gore od 21.12.2009.godine odbijen je zahtjev podnosioca predstavke za vanredno preispitivanje sudske odluke. Na odluke iz predmetnog upravnog postupka podnosilac predstavke je podnio ustavnu žalbu koja je odbijena odlukom Ustavnog suda Crne Gore od 24.03.2011.godine.

Podnosilac predstavke se žalio na navodnu povredu člana 6 stav 1 Konvencije zbog prekomjerne dužine trajanja upravnih postupaka. U zahtjevu za pravičnim zadovoljenjem, podnosilac predstavke je tražio naknadu materijalne štete u iznosu od 187.350,50 €, kao i naknadu nematerijalne štete u iznosu od 100.000,00 €.

Predmet je komuniciran Kancelariji zastupnika pred Evropskim sudom za ljudska prava kao „*WECL*“ predmet. Uz predstavku je dostavljen i prijedlog za prijateljsko poravnanje.

U pisanom izjašnjenju Zastupnica je odbila da zaključi prijateljsko poravnanje u ovom predmetu, iz razloga što je smatrala da u konkretnom nisu ispunjeni uslovi prihvatljivosti predstavke.

Naime, u pravnoj odbrani ukazano je da ustavna žalba nije bila suštinski djelotvorno pravno sredstvo prije 20.03.2015. godine (u skladu sa presudom Evropskog suda *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, br. 1451/10 i 2 dr., stav 123). Zastupnica je smatrala da je konačna odluka od koje počinje teći rok za podnošenje predstavke odluka kojom je okončan redovni postupak, a to je u konkretnom slučaju bila presuda Vrhovnog suda Crne Gore od

21.12.2009.godine. Zbog navedenog ukazano je da je u ovom slučaju predstavka podnijeta van roka od 6 mjeseci.

Evropski sud je u odluci *Kićović protiv Crne Gore* konstatovao da je predstavka podnijeta 20.06.2011.godine, te je odlučio da je odbaci kao neprihvatljivu u smislu člana 35 stav 1 i 4 Konvencije.

Vidaković protiv Crne Gore
predstavka br. 21551/15,
odluka od 5. decembra 2019.godine

Povod za podnošenje predstavke je povreda člana 6 Konvencije, koja se odnosi na dužinu trajanja postupka i člana 13 Konvencije. Postupak je trajao od 03.02.1992.godine i okončan je 14.09.2012.godine donošenjem presude Vrhovnog suda Crne Gore. Postupak je trajao 8 godina i 6 mjeseci na dva nivoa nadležnosti. Dužina trajanja postupka se ima računati od 03.03.2004.godine, dana stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru.

U konkretnom predmetu podnosilac predstavke je rješenjem Fonda PIO penzionisan 1990.godine. Nakon što mu je rješenjem Fonda PIO od 25.12.1991.godine umanjen iznos penzije, podnio je žalbu Ministarstvu rada. U postupcima koji su uslijedili nadležno Ministarstvo rada i Upravni sud Crne Gore su donijeli nekoliko odluka odlučujući o zahtjevu podnosioca predstavke. Upravni sud Crne Gore je presudom od 19.04.2012.godine odbio tužbu podnosioca predstavke kao neosnovanu, čime je okončan postupak pred Upravnim sudom. Podnosilac predstavke je podnio zahtjev za preispitivanje presude Upravnog suda koji je odbijen presudom Vrhovnog suda Crne Gore od 14.09.2012.godine. Na odluke iz predmetnog upravnog postupka podnosilac predstavke je podnio ustavnu žalbu, koja je odbijena odlukom Ustavnog suda Crne Gore od 28.10.2014.godine.

Podnosilac predstavke je u zahtjevu za pravičnim zadovoljenjem tražio naknadu materijalne štete u iznosu od 59.795,00 €, kao i troškove postupka u visini od 3.400,00 €.

Predmet je komuniciran Kancelariji zastupnika kao „WECL“ predmet. Iz tih razloga uz predstavku je dostavljen i prijedlog za prijateljsko poravnanje. Zastupnica je odbila da zaključi prijateljsko poravnanje u ovom predmetu, iz razloga što je smatrala da u konkretnom nisu ispunjeni uslovi prihvatljivosti predstavke. Naime, u navedenom predmetu konačna odluka od koje počinje teći rok za podnošenje predstavke bila je presuda Vrhovnog suda Crne Gore od 14.09.2012.godine.

Evropski sud je u odluci *Vidaković protiv Crne Gore* konstatovao da je predstavka podnijeta 20.04.2015.godine i u tom smislu utvrdio da je predmetna predstavka podnijeta nakon isteka propisanog roka. Iz tih razloga Evropski sud je odbacio predstavku kao neprihvatljivu u smislu člana 35 stav 1 i 4 Konvencije.

4. Zaključak

Struktura predmeta u kojima je donijeta presuda ili odluka u 2019.godini, ukazuje da je većina ovih predstavki, kroz sadržinu iznijetih pritužbi, činjeničnog supstrata i priložene

dokazne građe, otvarala složena pitanja u pogledu stepena poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i adekvatne primjene standarda Konvencije na nacionalnom nivou.

Tražeci odgovor na ova pitanja, Evropski sud polazi najprije od argumenata koje stranke iznose tokom postupka, odnosno kroz pritužbe podnosilaca predstavke i pravne odbrane Zastupnice. Argumentacija stranaka i činjenice predmeta sagledavaju se kroz prizmu postojeće sudske prakse tog Suda i ustanovljenih principa koji se prožimaju kroz istu. U slučajevima kada o određenom pitanju postoji dobro ustanovljena praksa Suda, država će teško biti u mogućnosti da opravda propuste ili radnje svojih organa kojima je došlo do povrede Konvencije. Štaviše, Evropski sud ne gleda blagonaklono na ponavljajuće slučajeve gdje postoje iste ili identične povrede koje su već prethodno utvrđene u nizu sličnih predmeta. Pretpostavka je da nacionalni organi, a naročito sudovi, moraju ili bar trebaju biti dobro upoznati sa praksom Evropskog suda, a naročito praksom koja se odnosi na države iz regiona i gdje već postoji dostupan prevod na jednom od jezika koji je u službenoj upotrebi i u Crnoj Gori (srpski, hrvatski i bosanski). Samim tim, ukoliko se kroz određeni domaći sudski postupak koji je predmet predstavke uoči očigledno zanemarivanje prakse Evropskog suda, iako su se stranke u tom postupku osnovano pozivale na tu praksu, pravna odbrana države je dovedena u nezavidnu poziciju. Preventivno djelovanje i dalje ostaje najbolji način da se smanji broj predstavki pred Evropskim sudom i država je dužna da kroz svoj pravosudni sistem obezbijedi svojim građanima nesmetanu zaštitu i poštovanje njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda. U suprotnom, povećan broj predstavki sa osnovanim pritužbama neminovno dovodi do sve većih finansijskih izdataka i negativnih posljedica po međunarodni ugled države.

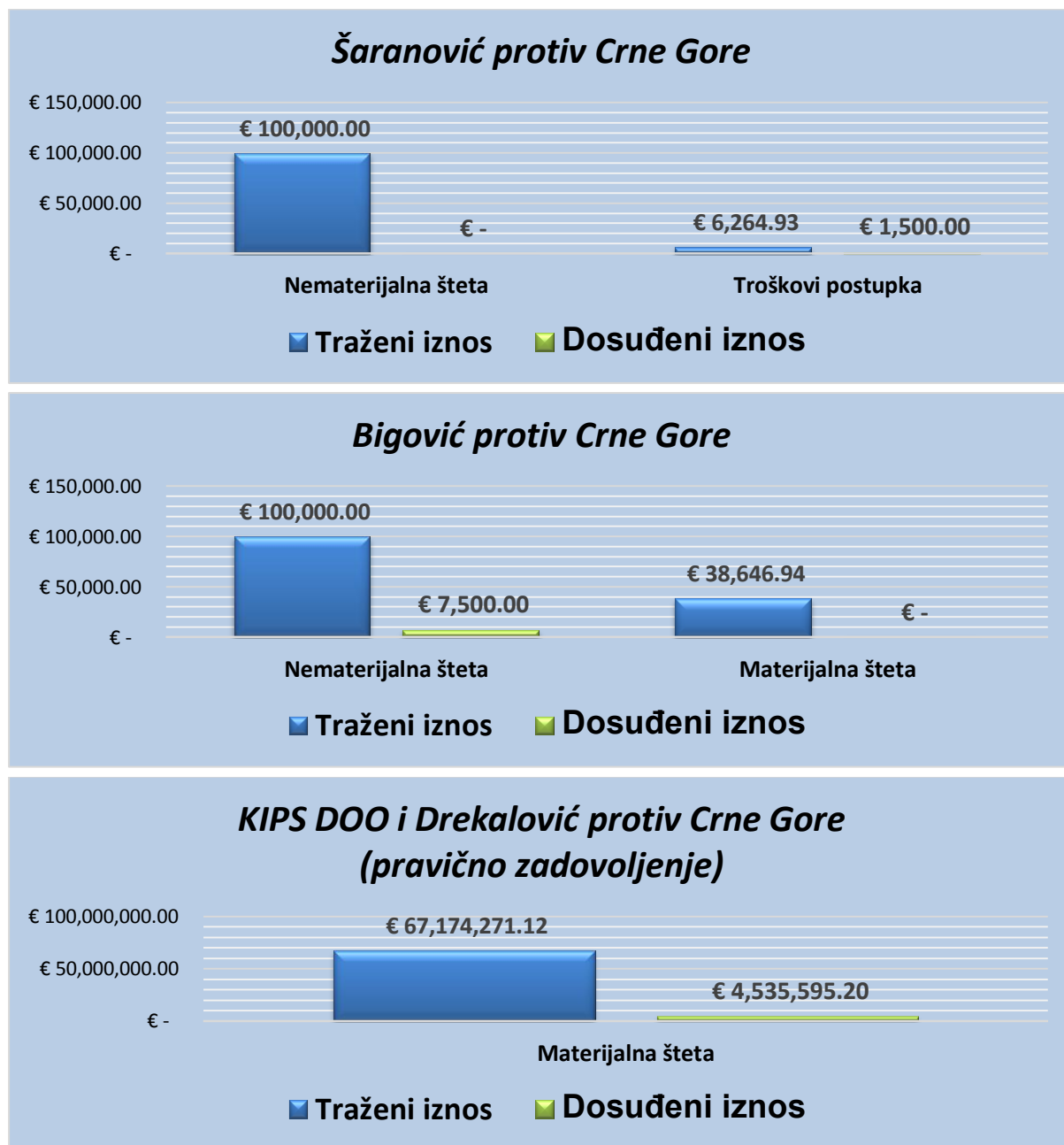
Kada je riječ o finansijskim izdacima, analiza presuda i odluka iz 2019.godine pokazuje da su podnosioci predstavke potraživali značajne iznose na ime pravičnog zadovoljenja (po osnovu materijalne i/ili nematerijalne štete) i troškova postupka pred Evropskim sudom. Naime, ukupna visina novčanog iznosa na ime pravičnog zadovoljenja koji su podnosioci predstavke potraživali i ovim predmetima je **67,762,228.96 €**.

Značajan dio pravne odbrane države se odnosi i na ovaj aspekt postupka, posebno kada iz činjenica predmeta i priloženih dokaza nesporno proizilazi da je u konkretnom slučaju došlo do povrede Konvencije. Kao što je već ukazano, odbrana države može biti uspješna u onoj mjeri u kojoj su se državni organi, u postupku koji se ispituje pred Evropskim sudom, pridržavali standarda Konvencije. U slučajevima kada je šteta već nastala, dužnost je zastupnika da umanju tu štetu, posebno kada su u opticaju veliki novčani iznosi. Najreprezentativniji primjer u izvještajnoj godini je svakako predmet ***KIPS DOO i Drekalović protiv Crne Gore***, u kojem je podnosilac predstavke pred Evropskim sudom u konačnom postavio zahtjev za naknadu materijalne štete u iznosu od ukupno **67,174,271.12 eura**. Navedeni zahtjev je bio utemeljen na nalazima i mišljenjima renomiranih međunarodnih finansijskih institucija, koji su dostavljeni Sudu kao dokaz. Usljed navedenog, naročito je izazovno bilo osporiti opravdanost iznosa naknade materijalne štete koju je potraživao podnosilac predstavke, imajući u vidu i zaključak o radu nadležnih organa u konkretnom predmetu, koji je Evropski sud dao u glavnoj presudi o meritumu od 26. juna 2018.godine. Epilog ovog predmeta jeste takav da je Evropski sud prihvatio argumentaciju iz

pravne odbrane Zastupnice, čime su spriječene mnogo veće novčane posljedice za državni Budžet.

U konačnom, o značaju ovog aspekta pravne odbrane ukazuje i tabelarni prikaz novčanih iznosa koji su traženi od strane podnosioca predstavki i iznosa koji su u konačnom dosuđeni od strane Evropskog suda u presudama i odlukama iz 2019.godine.¹

Pojedinačni pregled po predmetima

¹ U predmetu **Dragović protiv Crne Gore**, podnosilac predstavke nije precizirao visinu iznosa u zahtjevu za pravično zadovoljenje. Na iznos koji je Vlada predložila i koji je dosuđen odlukom Suda (na ime nematerijalne štete 2,160.00 € i na ime troškova postupka 500,00 €) podnosilac predstavke je imao primjedbe, smatrajući ga „minornim“.

Puhalo protiv Crne Gore

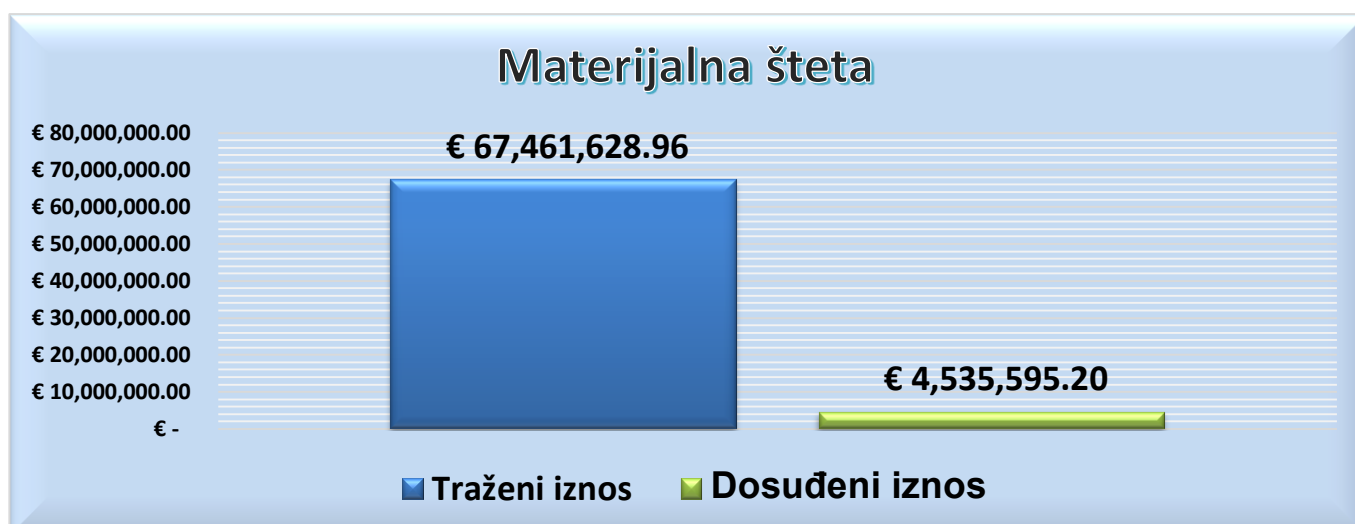
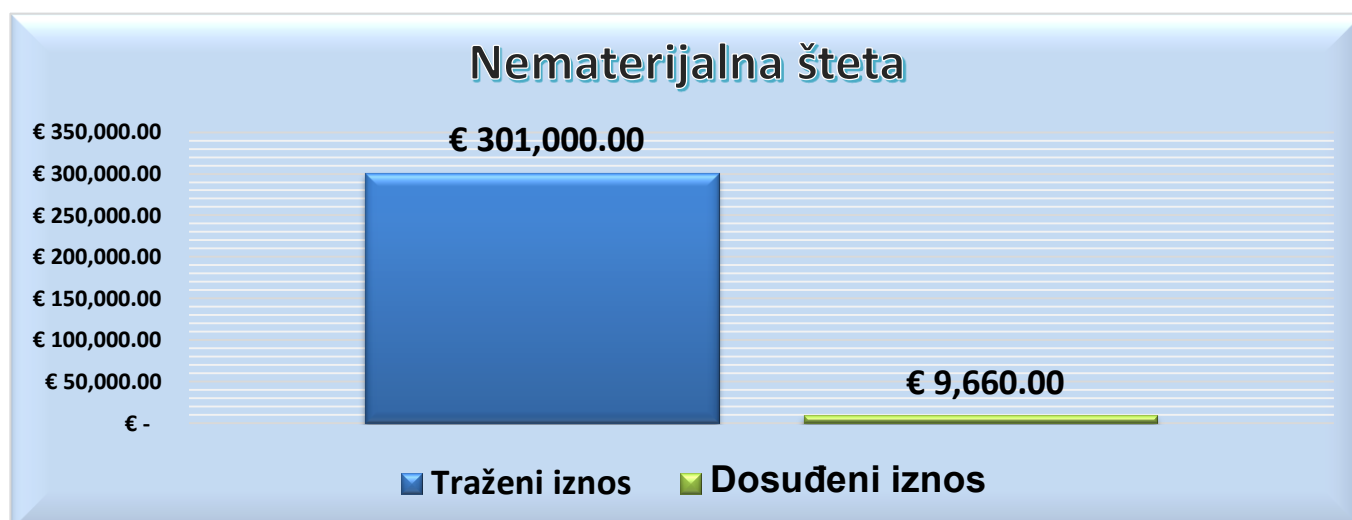
Kićović protiv Crne Gore

Vidaković protiv Crne Gore

Ukupan pregled traženih i dosuđenih iznosa po svim osnovima

V POSTUPAK IZVRŠENJA PRESUDA EVROPSKOG SUDA

Crna Gora je i tokom izvještajne godine zadržala leadersku poziciju među državama u regionu kada je u pitanju izvršenje presuda Evropskog suda, kao i visoku poziciju kada su u pitanju i ostale Visoke strane ugovornice. Ohrabrujući podatak je da i dalje nema sistemskih problema kada je u pitanju izvršavanje presuda Evropskog suda, niti se i jedan predmet nalazi pod pojačanim nadzorom (*enhanced procedure*) Komiteta ministara. Predmeti koji nisu izvršeni su tekući predmeti i u tom slučaju potrebno je da protekne određeno vrijeme kako bi se realizovale mjere izvršenja.

Međutim, potrebno je posebno skrenuti pažnju da postupak izvršenja presuda Evropskog suda i njegov sveukupni značaj za nacionalni pravni sistem i dalje ostaju nepoznanica velikom broju državnih službenika i starješina državnih i drugih organa javne vlasti, koji sprovode postupke na nacionalnom nivou i donose odluke o pravima i obavezama građana. Nerazumijevanje posljedica koje nastaju usljed povreda Konvencije, a koje su predmet međunarodno nadziranog postupka izvršenja presuda Evropskog suda, vrlo često dovodi do ponavljanja istih ili identičnih propusta u radu kod pomenutih organa.

S obzirom na to da smo u ranijim izvještajima Kancelarije zastupnika postupno i detaljno ukazivali na funkcionisanje sistema izvršenja, u ovom izvještaju pažnja će biti usmjerena na nedostatke koji su uočeni tokom rada na predmetima, u kojima su donijete pravosnažne presude Evropskog suda, a koje su bile pod nadzorom Komiteta ministara u fazi izvršenja.

Naime, kao što je već ukazivano ranijim izvještajima, Komitet ministara vrši kontinuirani nadzor nad izvršenjem presuda Evropskog suda od trenutka kada presuda Evropskog suda postane pravosnažna i delegirana Komitetu ministara na izvršenje. Posebno tijelo Savjeta Evrope, a može se slobodno reći i desna ruka Komiteta ministara u ovom procesu, predstavlja **Odjeljenje za izvršenje presuda Evropskog suda** koje u komunikaciji sa predstavnicima država koordinira izvršenje pravosnažnih presuda Evropskog suda na nacionalnom nivou. U tom smislu, Kancelarija zastupnika je dužna dostaviti sve mjerodavne podatke ovom Odjeljenju koje je dužno da iste pripremi za zasijedanje Komiteta ministara na kome se razmatraju preduzete mjere od svake države članice Savjeta Evrope, nakon čega se donose relevantne rezolucije.

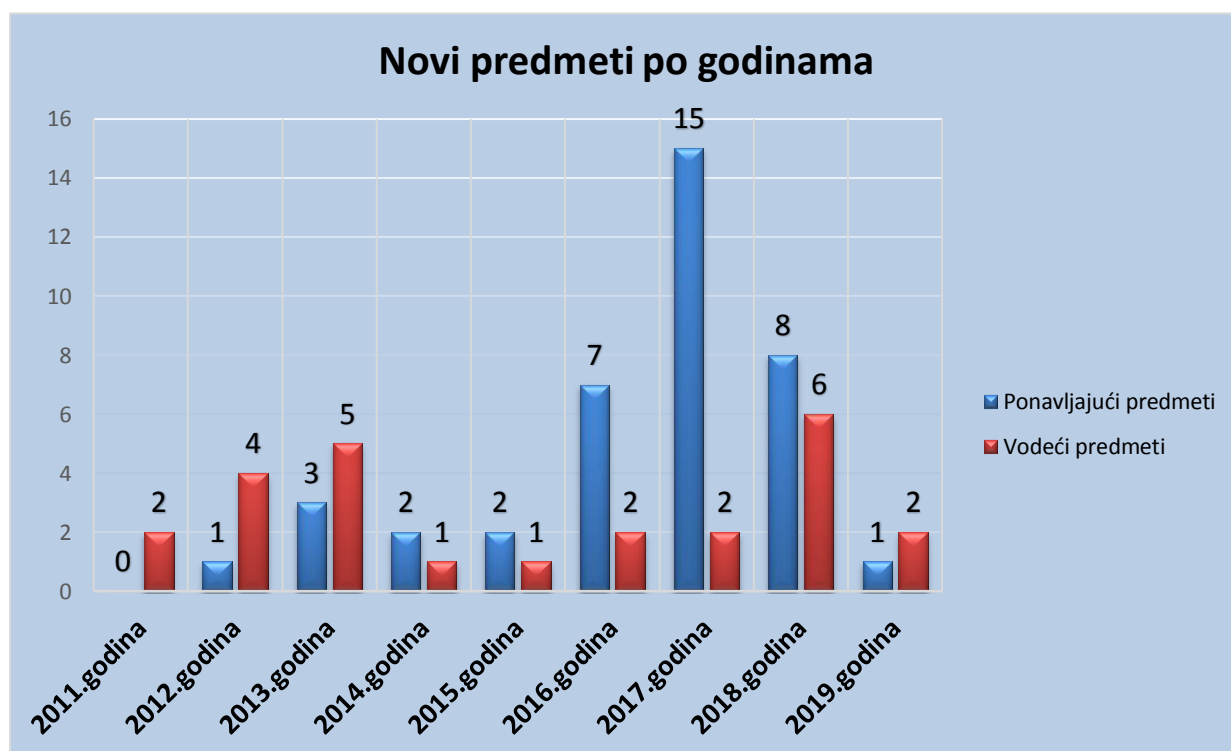
Kada je u pitanju sam postupak izvršenja, kojim u ime države koordinira Kancelarija zastupnika, ponovo je potrebno istaći da se u praksi često ne nailazi na zadovoljavajući stepen razumijevanje nadležnih državnih organa o značaju ovog postupka. U konkretnom, nadležni državni organi na zahtjev Kancelarije zastupnika dostavljaju nepotpune, nekonzistentne i paušalne informacije. Ono što posebno zabrinjava, jeste činjenica da je riječ upravo o onim organima kod kojih je od strane Evropskog suda utvrđena povreda konvencijskog prava usljed njihovog postupanja ili nepostupanja. Iako smo se do danas prilično uspješno suočavali sa navedenim problemom, zahvaljujući posvećenom i predanom radu kompletnog sastava Kancelarije zastupnika, nužno je preduzeti dodatne mjere kako bi se pojačala svijest kod svih državnih službenika o značaju poštovanja međunarodno-pravnih obaveza Crne Gore.

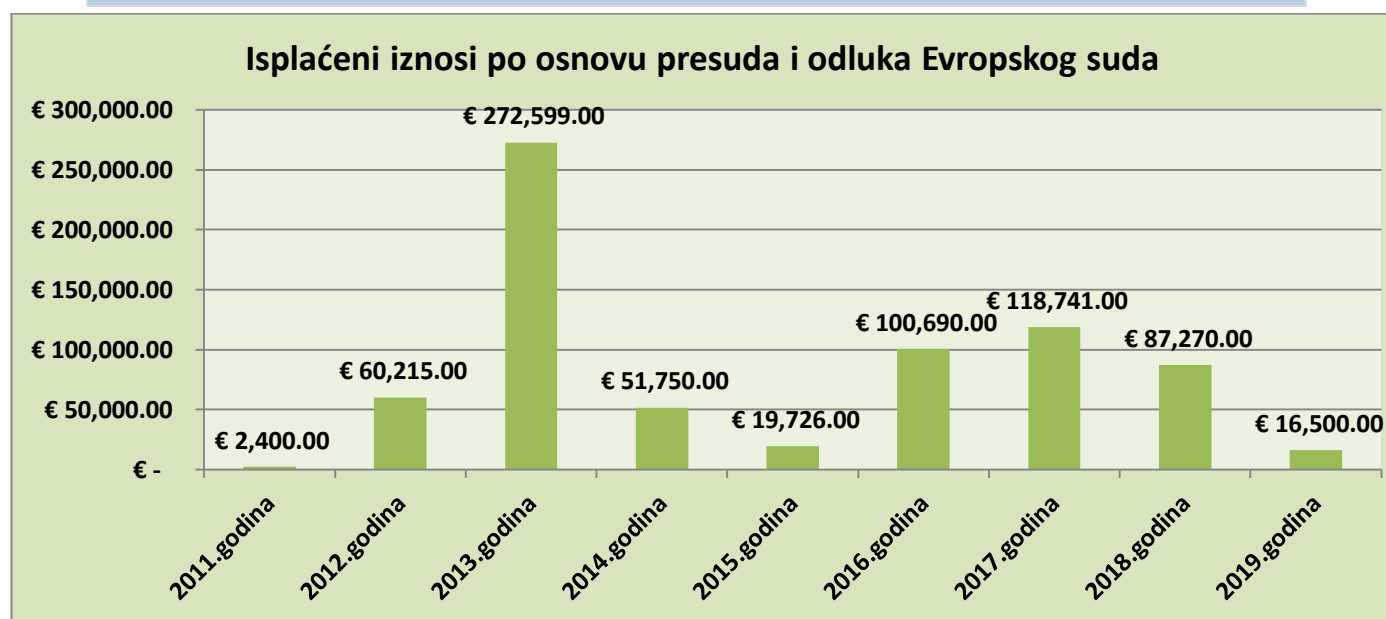
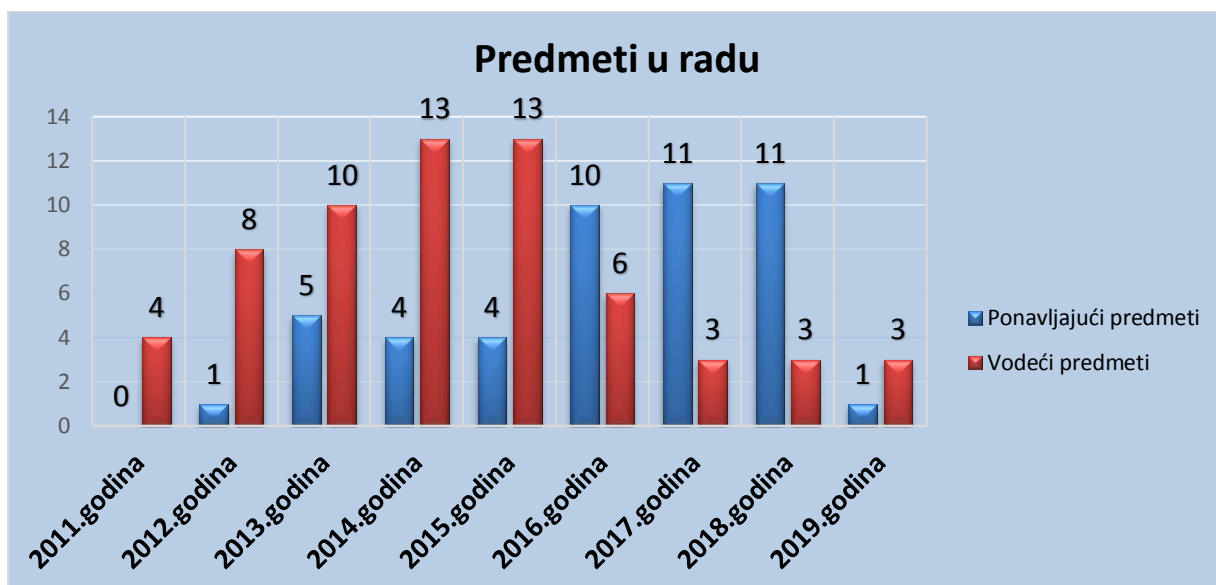
U tom smjeru, potrebno je raditi na edukaciji, a samim tim i širenju svijesti državnih službenika o značaju postupka izvršenja presuda Evropskog suda, kako bi se razumjele posljedice koje nastaju usljed povreda ljudskih prava i osnovnih sloboda. Takođe, u cilju efikasnijeg ispunjavanja međunarodnih obaveza Crne Gore pred Komitetom ministara, državni organi moraju biti svjesni značaja dostavljanja pravovremenih i autentičnih podataka. U suprotnom, rizikuje se stvaranje „klime neodgovornosti“ u kojoj bi, pored neizvršavanja postojećih presuda Evropskog suda, došlo do nastavljanja identičnih povreda Konvencije od strane istih državnih organa, zbog čega bi svu odgovornost pred međunarodnom zajednicom snosila isključivo država kao cjelina.

U nastavku je predstavljen pregled konačnih Rezolucija koje je donio Komitet ministara Savjeta Evrope na sastancima tokom 2019.godine, na kojima su u odnosu na Crnu Goru zatvorena 3 (tri) predmeta:

- *Vujović i Lipa doo protiv Crne Gore*, 30.januar 2019.godine, Rezolucija CM/resDH (2019)22
- *Lekić protiv Crne Gore*, 27.mart 2019.godine, Rezolucija CM/ResDH(2019)64
- *Milićević protiv Crne Gore*, 4. septembar 2019.godine, Rezolucija CM/ResDH (2019)189

1. Statistički pregled Odjeljenja za izvršenje presuda Evropskog suda u odnosu na Crnu Goru

Navedeni statistički podaci su ohrabrujući i bez sumnje se može reći da je Crna Gora lojalna vrijednostima koje propagira i štiti Evropski sud, te da se dokazala kao veliki prijatelj Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Stečeni status i ugled na međunarodnom nivou moramo i sačuvati, uz podjednaku uključenost svih državnih organa prilikom implementacije standarda Evropskog suda, a potom i u postupku izvršenja njegovih odluka.

2. Isplata pravičnog zadovoljenja kao dio postupka izvršenja

Kada je u pitanju materijalni aspekt izvršenja presuda (u kojima je utvrđena povreda) i odluka Evropskog suda, donijetih po jednostranim deklaracijama u kojima je dosuđena pravična naknada (nematerijalna i materijalna šteta) i koja je dospjela u izvještajnoj godini, država Crna Gora je iz Budžeta ukupno isplatila iznos od **19.160,00 €** (*devetnaest hiljada i sto šezdeset eura*) i to:

- po osnovu presuda iznos od **16.500,00 eura** (*šesnaest hiljada i petsto eura*)
- po osnovu jednostranih deklaracija iznos od **2.660,00 eura** (*dvije hiljade šesto šezdeset eura*).

3. Diseminacija presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava

Tokom izvještajne godine i pored činjenice da je veći dio godine bilo nepopunjeno mjesto samostalnog savjetnika I - prevodioca, Kancelarija zastupnika je blagovremeno prevodila sve presude i odluke Evropskog suda donijete u odnosu na Crnu Goru. Iste su po pravosnažnosti prevedene sa engleskog na službeni jezik i objavljene u „Službenom listu Crne Gore“, sajtu Vrhovnog suda Crne Gore (<http://sudovi.me/vrhs/evropski-sud-esljp/odluke-protiv-crne-gore/>) i u Databazi, koja predstavlja regionalnu bazu presuda Evropskog suda za ljudska prava za Zapadni Balkan (<http://www.ehrdatabase.org/Index>).

Diseminacija presuda Evropskog suda u skladu sa preporukama Komiteta ministara od 2019. godine biće sprovedena i putem novog sajta Kancelarije zastupnika, na čijoj stranici <http://www.kzcg.gsv.gov.me/kancelarija> će sve zainteresovane stranke moći da se informišu o razvoju prakse, odnosno standarda Evropskog suda. Ovom mjerom Kancelarija zastupnika nastoji da izmijeni praksu onih organa na koje je usmjerena (organi koji su učestvovali u postupcima koju su doveli do kršenja nekog od konvencijski zaštićenih prava).

Pored navedenih mjera, nastavljena je praksa dostavljanja prevedenih presuda i odluka Evropskog suda svim organima na nacionalnom nivou koji su učestvovali u postupcima koji su doveli do utvrđivanja povrede nekog konvencijskog prava. Cilj ove mjere jeste upoznavanje organa sa standardima koje je Evropski sud ustanovio u konkretnim presudama, a sve u cilju preventivnog djelovanja kršenja Konvencijom zaštićenih prava i sprečavanja budućih povreda.

4. Međunarodna konferencija „Sprječavanje zlostavljanja u policijskoj službi: suočavanje sa izazovima koje apostrofiraju presude Evropskog suda za ljudska prava i druga tijela Savjeta Evrope“

Kada je riječ o postupku izvršenja presuda Evropskog suda, posebno je važno pomenuti Međunarodnu konferenciju održanu u oktobru 2019. godine u Crnoj Gori, koja je dio zajedničkog projekta Evropske unije i Savjeta Evrope „*Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku faza II*“.

O značaju konferencije govori činjenica da je Savjet Evrope - Odjeljenje za izvršenje presuda Evropskog suda upravo odabrao Crnu Goru kao domaćina ove međunarodne konferencije održane na visokom nivou, prepoznajući je kao državu posvećenog partnera Savjeta Evrope koja sa najvišeg državnog nivoa pristupa ispunjavanju svojih međunarodnih obaveza proisteklih iz presuda Evropskog suda.

Glavne ključne preporuke sa konferencije odnosile su se na potrebu **sprječavanja prekomjerne upotrebe sile od strane policijskih službenika i sprečavanje zlostavljanja u policijskoj službi, problem nekažnjivosti i odsustvo adekvatne naknade za žrtve**. U tom smislu diskutovalo se o aktuelnim pitanjima nekažnjivosti policije za djela zlostavljanja, dobroj praksi i preporukama za unapređenje u pogledu poboljšanja institucionalne kulture u organima za sprovođenje zakona. Posebno je posvećena pažnja sprovođenju djelotvornih istraga i ulozi pravosuđa u prevenciji torture.

Na kraju konferencije je sa najvišeg nivoa upućena poruka o nultoj toleranciji prema svim slučajevima zloupotrebe službenih ovlašćenja u sprovođenju zakona i potpisani su Zaključci od strane svih predstavnika prisutnih delegacija, koji su samim potpisivanjem, prihvatili dužnost da se obezbijedi održavanje reda od strane policije i drugih bezbjedonosnih snaga uz potpuno poštovanje Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava.

5. Studijska posjeta savjetnika iz Kancelarije zastupnika Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda

Studijska posjeta Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava održana je u decembru 2019.godine u Strazburu, kojoj je prisustvovao po jedan savjetnik iz Kancelarije zastupnika Crne Gore, Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije pred Evropskim sudom za ljudska prava.

Osnovni cilj studijske posjete bio je sveobuhvatan i detaljan prikaz postupka izvršenja presuda Evropskog suda (materijalni i procesni aspekti) i njegov nadzor od strane Komiteta Ministara Savjeta Evrope, kao odlučujućeg tijela Savjeta Evrope. Ova posjeta za cilj je imala i upoznavanje učesnika sa radom drugih tijela Savjeta Evrope koji su od posebne važnosti za postupak izvršenja presuda. Samim tim učesnicima studijske posjete je na direktan način prikazan rad tih tijela i ukazano je na referentna dokumenta.

VI AKTIVNOSTI ZASTUPNIKA NA AFIRMACIJI LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA I PREVENCIJI NJIHOVOG KRŠENJA NA NACIONALNOM NIVOU

Kancelarija zastupnika je tokom cijele izvještajne godine osim na ostvarivanju svog osnovnog zadatka i cilja a to je zastupanje interesa države Crne Gore pred Evropskim sudom i izvršenju presuda tog Suda, radila kako na afirmaciji i širenju znanja o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, tako i na prevenciji kršenja ovih prava. U tom cilju, uspostavljena je i veb stranica Kancelarije zastupnika, na kojoj će biti objavljeni svi relevantni podaci u radu Kancelarije. Takođe, Zastupnica je održala veliki broj sastanaka sa domaćim i stranim ekspertima, dok je u svojstvu predavača učestvovala na velikom broju konferencija, pravnih foruma, obuka i okruglih stolova, koje aktivnosti će detaljnije biti predstavljene u nastavku.

1. Veb stranica Kancelarije zastupnika (<http://www.kzcg.gsv.gov.me/kancelarija>)

Posle višegodišnjih napora u njenoj realizaciji veb stranica Kancelarije zastupnika je u izvještajnoj godini konačno započela sa radom. Cilj kvalitetno izrađene veb stranice je da služi ne samo stručnoj, već i široj laičkoj javnosti. Na ovaj način, na jednom mjestu se nalaze objedinjene sve presude koje je Evropski sud donio u odnosu na Crnu Goru i javnost ima mogućnost da se upozna sa stavovima Evropskog suda. Takođe, sajt ima i edukativni karakter za nosioce pravosudnih funkcija i njegova dostupnost omogućava bolju primjenu standarda Konvencije u domaćim sudskim i upravnim postupcima, čime se stremlji ka boljoj zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, što predstavlja kamen temeljac vladavine prava i cilj kome teži svaka demokratska država.

Pored prevednih presuda i odluka Evropskog suda koje su donijete u odnosu na Crnu Goru, na veb stranici su postavljeni i osnovni podaci o Kancelariji zastupnika i Evropskom sudu, podaci o načinu podnošenja predstavke i funkcionisanju Evropskog suda, godišnji izvještaji Kancelarije zastupnika i druga relevantna literatura, a sve u cilju transparentnijeg rada Kancelarije i približavanja zainteresovane javnosti Evropskom sudu i Konvenciji.

2. „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku“

Kancelarija zastupnika je kao dugogodišnji partner Savjeta Evrope i Evropske unije kroz „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku“, nastavila saradnju i u nastavku ovog projekta koji sada nosi naziv „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku - faza II“.

Kako je u izvještajnoj godini ovaj projekat okončao svoju prvu fazu, a odmah nakon okončanja nastavio i drugu fazu realizacije, Kancelarija zastupnika je kao partner bila uključena u njihove aktivnosti tokom svih faza, pa je u tom smislu bila učesnik velikog broja održanih seminara, okruglih stolova, obuka, konferencija i sastanaka, a sve u cilju implementacije standarda koje ustanovljava Evropski sud kroz svoju bogatu praksu. U nastavku izvještaja biće predstavljeno učešće Zastupnice sa svojim savjetnicima na pomenutim skupovima, sa posebnim akcentom na Regionalnu konferenciju koja je bila

održana u januaru 2019.godine u Podgorici u organizaciji Kancelarije zastupnika kao domaćina, a uz pomoć Evropske unije i Savjeta Evrope kroz „*Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku*“.

2.1. Regionalna konferencija na visokom nivou „Izvršenje presuda Evropskog suda“

Regionalna konferencija „Izvršenje presuda Evropskog suda“ održana je 31. januara 2019. godine u Podgorici pod pokroviteljstvom Savjeta Evrope i Evropske unije. Ulogu domaćina imala je Kancelarija zastupnika Crne Gore. Konferenciju je otvorio potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar pravde g-din Zoran Pažin, predsjednik Ustavnog suda Crne Gore g-din Dragoljub Drašković, predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore g-đa Vesna Medenica, Vrhovni državni tužilac g-din Ivica Stanković, ambasador Evropske unije u Crnoj Gori NJ.E. Aivo Orav i šef Odsjeka za Jugoistočnu Evropu i Tursku g-din Daniel Schmidt.

Cilj konferencije je bila razmjena iskustva o izazovima sa kojima se suočavaju zemlje regiona u izvršenju odluka Evropskog suda za ljudska prava, a posebna pažnja bila je posvećena pitanjima izvršenja presuda u oblastima koje predstavljaju najveći izazov, kao što su nedjelotvorne istrage u predmetima torture i prekomjerne upotrebe sile, primjena standarda u oblasti suđenja u razumnom roku i povreda prava na slobodu i sigurnost. Poseban osvrt na značaj izvršenja presuda Evropskog suda dala je predstavica Savjeta Evrope g-đa Katarina Nedeljković, šefica Odsjeka u Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda.

Konferenciji, koja je održana na visokom nivou, prisustvovali su predsjednici i sudije Ustavnog i Vrhovnog suda Crne Gore, predsjednici sudova u Crnoj Gori, a posebno je važno bilo prisustvo gostiju iz inostranstva i to zastupnika (državnih agenata) zemalja regiona pred Evropskim sudom za ljudska prava, kao i predsjednika Vrhovnih i Ustavnih sudova Republike Srbije, Republike Hrvatske, Republike Sjeverne Makedonije, Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine, kao i Vrhovnog državnog tužioca Republike Hrvatske, Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine. Konferenciji su prisustvovali i predstavnici Evropskog suda za ljudska prava, Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori i Savjeta Evrope.

3. Učešće na seminarima, konferencijama i obukama na nacionalnom nivou

- **02.02.2019.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu je organizovao sa EUROL-om seminar na temu: *"Uticaj odluka međunarodnih sudova na domaće pravosuđe; Tijela EU uključena u međunarodnu pravosudnu saradnju"*. Zastupnica imala izlaganje na temu: *„Predmeti Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, obaveze zastupnika Crne Gore pred ESLJP“*;
- **06. i 07.02.2019.godine**, održan je seminar *„Pravo na suđenje u razumnom roku u okviru člana 6 stav 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima“* u organizaciji Savjeta Evrope i „Horizontalnog programa“, na kojem je Zastupnica imala predavanje na temu: *„Obaveza izvršenja odluka Evropskog suda“*. Lokacija - hotel „Budva“, Budva;

- **20.02.2019.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2019.godinu održao MODUL: Pritvor sa aspekta primjene EKLJP i prakse ESLJP u Strazburu. Zastupnica imala predavanje na temu: „*Standardi Evropskog suda za ljudska prava po pitanju prava na slobodu i sigurnost-relevantna praksa Evropskog suda za ljudska prava*“. Lokacija - hotel „Ramada“, Podgorica;
- **21. i 22.02.2019.godine**, seminar Savjeta Evrope u okviru „Horizontal programa“ na temu: „*Pravo na suđenje u razumnom roku u okviru člana 6 (1) Evropske konvencije*“. Zastupnica održala predavanje na temu „*Obaveza izvršenja odluka Evropskog suda za ljudska prava*“. Lokacija - hotel „Bianca“, Kolašin;
- **25.02.2019.godine**, održan je treći sastanak na kojem je bila sagledana realizacija projekta u okviru „Horizontalnog programa“ u Crnoj Gori. Sastanak održan u organizaciji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici. Lokacija - hotel „Centre Ville“, Podgorica;
- **28.02.2019. – 01.03.2019.godine**, okrugli sto Vrhovnog suda Crne Gore i AIRE centra iz Londona, na temu: „*Zabrana mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja-materijalni i proceduralni aspekt*“. Lokacija - hotel „Bianca“, Kolašin;
- **01.03.2019.godine**, predavanje predsjednika Evropskog suda za ljudska prava g-dina Gvida Rajmondija na Pravnom fakultetu Univerziteta Crne Gore u Podgorici.
- **29.03.2019.godine**, zastupnica je u okviru projekta „Horizontalnog programa“ održala predavanje studentima Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore i Univerziteta Donja Gorica.
- **22.04.2019.godine**, okrugli sto održan u organizaciji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici u sklopu projekta „*Borba protiv zlostavljanja i nekažnjivosti i unapređenje primjene prakse Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou*“. Projekat je finansiran od strane Evropske unije i Savjeta Evrope, a u okviru njega je na okruglom stolu predstavljena „*Analiza rada Ustavnog suda Crne Gore usmjerena na pravnu sigurnost i pravo na konačnu odluku*“, koju je izradila konsultantkinja Savjeta Evrope, g-đa Bosa Nenadić. Lokacija - hotel „Hilton“, Podgorica;
- **24.04.2019.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu organizovao je XIV MODUL inicijalne obuke na kojem je zastupnica održala predavanje iz modula o elektronskim dokazima i krivičnim djelima protiv bezbjednosti računarskih podataka. Lokacija - zgrada „Palade“, Podgorica;
- **25.04.2019.godine**, okrugli sto na kome je predstavljena „*Analiza postojećeg zakonskog uređenja i prakse u vezi sa djelotvornim pravnim sredstvima za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u upravnom postupku i upravnom sporu*“. Okrugli sto je održan u organizaciji Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici i Upravnog suda Crne Gore. Lokacija - hotel „Centre Ville“, Podgorica;
- **06.05.2019.godine**, simulacija suđenja u sklopu praktičnog kursa o ljudskim pravima za studente pravnih fakulteta. Organizacija Savjeta Evrope i Evropske unije u sklopu „Horizontalnog programa“. Zastupnica je bila član žirija. Lokacija – Podgorica;

- **08.05.2019.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu – predavanje zastupnice na inicijalnoj obuci iz modula o elektronskim dokazima i krivičnim djelima protiv bezbjednosti računarskih podataka (XVI MODUL). Lokacija – Podgorica;
- **10.05.2019.godine**, Konferencija posvećena primjeni standarda djelotvornosti istraga za djela mučenja u Crnoj Gori. Konferencija održana u sklopu „Horizontalnog programa“. Zastupnica bila jedan od panelista na temu „*Standardi Evropskog suda za ljudska prava o djelotvornim istragama i njihova primjena u crnogorskom pravnom sistemu*“. Lokacija - hotel „Hilton“, Podgorica;
- **31.05.2019.godine - 02.06.2019.godine**, Alumni konferencija „*Tužilačka organizacija - izazovi u postizanju standarda u poglavljima 23 i 24*“ u organizaciji NVO Građanska Alijansa, uz podršku ambasade Kraljevine Norveške i BTD fonda („*The Balkan Trust for Democracy*“). Zastupnica imala izlaganje na temu „*(Ne)efikasnost tužilačke istrage*“. Lokacija - hotel „Residence“, Miločer;
- **14. i 15.06.2019.godine**, Okrugli sto na temu „*Pristup stranaka i suda klasifikovanim podacima u upravnom i krivičnom postupku i Evropska konvencija*“ u organizaciji Vrhovnog suda Crne Gore i AIRE centra. Lokacija - hotel „Park“, Bijela;
- **24.-26.06.2019.godine**, Konferencija predsjednika Vrhovnih sudova i Generalnih tužilaca „*Međunarodni terorizam i ilegalne migracije*“, koju organizuje Vrhovni sud Crne Gore u saradnji sa Ambasadom SAD u Podgorici. Lokacija - hotel „Splendid“, Bečići;
- **02.07.2019.godine**, XII Ljetnja škola za mlade diplomate „Gavro Vuković“. Zastupnica bila predavač na panelu posvećenom ljudskim pravima sa g-đom Fionom McCluney (*UN Resident Coordinator for Montenegro*) i g-đom Clare Hutchinson (*NATO Secretary General's Special Representative for Woman, Peace and Security*). Lokacija - hotel „Bianca“, Kolašin;
- **05.07.2019.godine**, Seminar na temu „*Član 13 EKLJP- Pravo na djelotvorni pravni lijek, ustavna žalba i dejstvo odluka Ustavnog suda po istoj*“, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Zastupnica imala izlaganje na temu „*Primjena člana 13 EKLJP – uticaj na odluke redovnih sudova*“. Lokacija - zgrada „Palade“, Podgorica;
- **06.11.2019.godine**, Okrugli sto na temu „*Pravo na imovinu u kontekstu člana 1 Protokola 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama*“ u organizaciji Savjeta Evrope i AIRE centra. Okrugli sto posvećen dijalogu Ustavnog suda i Vrhovnog suda Crne Gore. Zastupnica imala ulogu moderatora u diskusiji „*Legitimna očekivanja stranaka u postupku eksproprijacije*“. Lokacija - hotel „Hilton“, Podgorica;
- **13. i 14.11.2019.godine**, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, zastupnica bila predavač u okviru Inicijalne obuke za kandidate za sudije i tužioce. Lokacija - zgrada „Palade“, Podgorica;
- **15.11.2019.godine**, Okrugli sto, Pravo na suđenje u razumnom roku (analiza nacionalnog zakonodavstva i prakse) održan u organizaciji CEDEM-a (Centra za

demokratiju i ljudska prava), CEMI-a (Centar za istraživanje i monitoring) i MAEIP-a (Mreže za afirmaciju evropskih integracionih procesa). Zastupnica bila panelista na temu „*Primjena pravnih instrumenata zaštite prava na suđenje u razumnom roku u praksi nacionalnih sudova i Evropskog suda za ljudska prava*“. Lokacija - PR centar, Podgorica;

- **05.- 06.12.2019. godine**, Okrugli sto AIRE centra i Vrhovnog suda Crne Gore na temu „*Borba protiv trgovine ljudima*“. Lokacija - hotel „Maestral“, Budva;
- **11. i 17.12.2019. godine**, Uprava za kadrove organizovala seminar na temu „*Pravo na suđenje u razumnom roku u upravnom postupku i upravnom sporu*“, na kom je zastupnica imala izlaganje na temu Evropske konvencije i njenih standarda kroz praksu Evropskog suda, kada je u pitanju upravni postupak i upravni spor. Navedeni seminar relizovan je u cilju ispunjavanja zaključaka Vlade usvojenih iz Izvještaja zastupnika.

4. Učešće na međunarodnim i regionalnim konferencijama

Zastupnica je u izvještajnoj godini obavljala svoje redovne obaveze na međunarodnom nivou, prisustvujući zasijedanju Komiteta ministara (CM DH) u Strazburu posvećenom praćenju izvršenja presuda Evropskog suda, koja se održavaju četiri puta godišnje. U junu i novembru 2019.godine, Zastupnica je prisustvovala zasijedanju CDDH, Upravnog odbora za ljudska prava Savjeta Evrope, dok je u oktobru prisustvovala sa savjetnikom i na DH SYSC-u, Komitetu eksperata o sistemu Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Savjetnik iz Kancelarije zastupnika je u februaru u Strazburu kao član radne grupe CDDH-INST učestvovao u njenom radu. Glavni fokus radne grupe bio je usmjeren ka civilnom sektoru i nacionalnim institucijama za zaštitu ljudskih prava. U martu je održan IV sastanak radne grupe CDDH-EXP posvećen slobodi izražavanja i vezi sa drugim ljudskim pravima, kojem je prisustvovao savjetnik iz Kancelarije.

- **27.02.2019. - 01.03.2019.godine**, V sastanak radne grupe CDDH-INST održan u Strazburu u organizaciji Savjeta Evrope;
- **20 - 22.03.2019.godine**, IV sastanak radne grupe CDDH-EXP održan u Strazburu;
- **22. i 23.03.2019.godine**, „*Šesti regionalni forum o vladavini prava za Jugoistočnu Evropu*“ održan je u Dubrovniku u Republici Hrvatskoj. Forum je organizovan od strane AIRE centra i „*Civil Rights Defendersa*“ uz podršku Ministarstva spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, Vlade Kraljevine Švedske i Fondacije „Konrad Adenauer“;
- **03.04.2019.godine**, Završna regionalna konferencija za „*Horizontalni program*“ održana u Tirani, u organizaciji Savjeta Evrope i Evropske unije;
- **04.-05.04.2019.godine**, Međunarodna konferencija organizovana od strane Savjeta Evrope, Evropske komisije i Evropske mreže migranata, „*Efikasne alternative u vezi pritvora migranata*“ održana u Strazburu, Francuska;

- **14.-18.05.2019.godine**, IX St. Petersburški međunarodni Pravni forum, održan u St.Petersburgu, Rusija;
- **03.-06.10.2019.godine**, zastupnica u Parizu prisustvovala sastanku državnih zastupnika (agenata vlada) sa predstavnicima Evropskog suda, na kojem su razmatrane procedure rada u Evropskom sudu;
- **09.10.2019.godine**, Konferencija povodom svečanog otvaranja druge faze regionalnog programa „*Horizontal Facility*“ održana u Sjevernoj Makedoniji, Skoplje u organizaciji Savjeta Evrope i Evropske unije;
- **15.-18.10.2019.godine**, Šesti sastanak „*Committee of experts on the system of the European Convention of Human Rights*“;
- **18.10.2019.godine**, Međunarodna konferencija „*Sprječavanje zlostavljanja u policijskoj službi: suočavanje sa izazovima koje apostrofiraju presude Evropskog suda za ljudska prava i druga tijela Savjeta Evrope*“ u organizaciji Direktorata za ljudska prava Savjeta Evrope. Lokacija – hotel „Splendid“, Bečići;
- **01.-03.11.2019.godine**, Škola o izvršavanju presuda Evropskog suda za ljudska prava koju organizuje Odjeljenje za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u partnerstvu sa Centrom za ljudska prava Pravnog fakulteta u Beogradu. Zastupnica održala predavanja na temu „*Regionalno iskustvo: Kancelarija zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava*“. Lokacija - Vršac, Srbija;
- **19.11.2019.godine**, Trinaesti Varšavski seminar o ljudskim pravima održan u organizaciji Ministarstva vanjskih poslova Republike Poljske. Seminar je održan u Kraljevskom zamku u Varšavi, Poljska;
- **25.-29.11.2019.godine**, održan 92. sastanak Upravnog odbora za ljudska prava (CDDH), kao i sastanak državnih zastupnika sa Registrom Evropskog suda;
- **11.-14.12.2019.godine**, savjetnik iz Kancelarije boravio u dvodnevnoj studijskoj posjeti Odjeljenju za izvršenje presuda Evropskog suda u Strazburu, organizovanu od strane Savjeta Evrope.

5. Susreti Zastupnice Crne Gore sa domaćim i međunarodnim ekspertima i sudijama

- **05.09.2019.godine**, zastupnica održala sastanak sa g-đom Sanjom Elezović, nacionalnom konsultantkinjom Savjeta Evrope, a u sklopu projekta „*Unaprjeđenje procesnih prava u pravosudnom sistemu Crne Gore*“ radi pripremanja Analize integritisanosti standarda i principa rodne ravnopravnosti;
- **08.10.2019.godine**, Zastupnica održala sastanak u vezi aktivnosti Kancelarije zastupnika na projektima koje sprovodi NVO „Građanska alijansa“. Sastanak je bio posvećen planiranju sprovođenja aktivnosti u cilju podizanja svijesti na nacionalnom nivou o primjeni Konvencije;
- **09.10.2019. godine**, u cilju realizacije Zaključaka godišnjeg Izvještaja Kancelarije zastupnika, zastupnica je održala sastanak sa direktoricom Uprave za kadrove g-đom Svetlanom Vuković i njenom zamjenicom g-đom Jadrankom Đurković, predsjednicom Upravnog suda g-đom Brankom Lakočević i sudijom Vrhovnog suda

g-đom Stankom Vučinić, a koji se tiču formiranja posebnih programa edukacije ovlaštenih službenih lica i visoko rukovodnog kadra u organima državne uprave koji vode upravne postupke i donose rješenja, čije odluke mogu biti predmet sudskog postupka pred Upravnim sudom Crne Gore, kako bi se preduprijedilo kršenje prava na „suđenje u razumnom roku“;

- **11.12.2019.godine**, zastupnica održala sastanak sa g-dinom Enton Dimnijem predstavnikom Results-Oriented Monitoring (ROM) projekta finansiranog od strane Evropske komisije u zemljama Zapadnog Balkana u sklopu projekta *“Judicial Reform-Upgrading CSOs capacities”*, implementiranog od strane CeMI-a, kako bi razmijenili mišljenja o konkretnom projektu, kao pogledima zastupnice na sam projekat.

6. Saradnja sa medijima

Uvažavajući nastojanja naših predstavnika medija da na transparentan i objektivna način prezentuju sva saopštenja koja je Kancelarija zastupnika iznosila javnosti, i tokom izvještajne godine zastupnica se odazivala na svaki poziv predstavnika medija, čime je nastavila odličnu saradnju sa predstavnicima „sedme sile“.

Pružanjem vjerodostojnih i potpunih informacija, zainteresovana javnost ima mogućnost da se upozna sa sistemom zaštite ljudskih prava pred Evropskim sudom i standardima koje Evropski sud ustanovljava kroz svoje presude, što predstavlja ključan element u izgradnji povjerenja građana, kako u konvencijski sistem zaštite ljudskih prava, tako i institucije sistema na nacionalnom nivou.

Tokom 2019.godine dato je više saopštenja za javnost i intervju Zastupnice štampanim i elektronskim medijima, koji su objavljeni u dnevnim novinama „Pobjeda“, „Vijesti“ i „Dan“, kao i TV „Vijesti“ gdje je Zastupnica učestvovala u emisiji „Načisto“. Tema emisije je bila „Šta su glavni problemi pravosuđa u tranzicionim društvima? Koliki je uticaj izvršne vlasti, odakle dolaze drugi pritisci? Šta su glavni razlozi pada povjerenja građana?“ Gosti emisije su bili g-din Marin Mrčela, sudija Vrhovnog suda Republike Hrvatske sa uključenjem g-dina Miodraga Majića, sudije Apelacionog suda Republike Srbije.

7. Ostale aktivnosti

7.1. Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim sudom Crne Gore

U toku izvještajne godine Kancelarija zastupnika je nastavila uspješnu saradnju po svim pitanjima koja su od značaja za primjenu i implementaciju Konvencije na nacionalnom nivou, sa Vrhovnim sudom Crne Gore. Prepoznajući značaj i uspjeh koji je postignut sa objavljivanjem i štampanjem Priručnika „Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru“ i u ovoj godini je nastavljeno sa radom i pripremom novog priručnika gdje je na objedinjen način prikazano izvršenje presuda i odluka Evropskog suda u odnosu na Crnu Goru za 2018. i 2019. godinu. Sveobuhvatnost analize postignuta je i prikazivanjem određene prakse drugih država u odnosu na ona pitanja koja su se smatrala značajnim i za Crnu Goru. I ovaj priručnik je pod pokroviteljstvom naših partnera AIRE centra iz Londona i

Britanske ambasade u Podgorici štampan i preveden na engleski jezik. Iako je posao na izradi i štampanju Priručnika završen, njegovo objavljivanje i prezentacija su predviđeni za vrijeme posjete predsjednika i sudija Evropskog suda za ljudska prava u februaru 2020.godine.

Takođe, vršeći analizu presude *Šaranović protiv Crne Gore* koju je Evropski sud donio u izvještajnoj godini, Kancelarija zastupnika se obratila Vrhovnom sudu Crne Gore ukazujući na povredu koju je Evropski sud utvrdio u navedenoj presudi.

Uvažavajući obraćanje Kancelarije zastupnika, Vrhovni sud Crne Gore donio je akt **Su V br.652/19 od 22.10.2019.godine** koji je uputio predsjednicima svih sudova u državi. U navedenom aktu podsjetio je sudije na utvrđenja Evropskog suda za ljudska prava u predmetima *Mugoša protiv Crne Gore* i *Šaranović protiv Crne Gore*, koje se odnose na povredu člana 5 Konvencije iz razloga što se pojedini nadležni sudovi nijesu pridržavali obaveza da u zakonskim rokovima iz čl.179 st.2 ZKP-a ispituju razloge o postojanju osnova za pritvor, produženju ili ukidanju pritvora. Istim aktom je naloženo svim sudijama da se upoznaju sa sadržinom presude i ukazano da prolongiranje zakonskih rokova pri odlučivanju o žalbama protiv rješenja o pritvoru i rokova za kontrolu pritvora vodi ka kršenju prava na slobodu i bezbjednost ličnosti, te da za to odgovornosti snose sudije. Takođe je ukazano da je neophodno uvođenje knjige evidencija (rokovnik) iz koje će se na dnevnoj osnovi moći kontrolisati poštovanje rokova za odlučivanje o pritvoru.

Pored navedenog, saradnja sa Vrhovnim sudom Crne Gore, nastavljena je kroz usmenu i pismenu komunikaciju. Kancelarija zastupnika je nastavila odličnu saradnju sa posebnim odjeljenjem Vrhovnog suda koje je nadležno za praćenje sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava i prava Evropske unije, a sve u cilju implementacije prakse Evropskog suda i njegovih standarda na nacionalnom nivou.

7.2. Saradnja Kancelarije zastupnika sa Vrhovnim državnim tužilaštvom

Vodeći se jednim od osnovnih zadataka koji potpadaju pod nadležnost zastupnika Crne Gore, zastupnica je u izvještajnoj godini radila na preventivnim mehanizmima neophodnim u cilju zaštite ljudskih prava i sloboda. U tom cilju, a imajući u vidu analizu predmeta koji su u radu, kao i predmeta koji se nalaze u postupku izvršenja pred Komitetom ministara Savjeta Evrope, zastupnik je ukazao Vrhovnom državnom tužiocu na standarde Evropskog suda ustanovljenim u novijoj praksi Evropskog suda u odnosu na Crnu Goru, kao i na zemlje regiona, sa posebnim osvrtom na predmete koji se nalaze u fazi nadzora od strane Komiteta ministara Savjeta Evrope.

U skladu sa navedenim, Vrhovno državno tužilaštvo je donijelo Uputstvo opšteg karaktera **Tu.br.10/19 od 27.06.2019.godine** koje je proslijeđeno svim državnim tužilaštvima. Navedenim uputstvom su nadležni državni tužioci obavezani da u svim slučajevima, kada postoji osnov da je došlo do povrede ljudskih prava garantovanih članom 3 Evropske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a naročito kada je izvršeno krivično djelo – zlostavljanje iz čl.166a stav 2, krivično djelo – mučenje iz čl. 167 stav 2 i krivično djelo – teška tjelesna povreda iz čl. 151 Krivičnog zakonika Crne Gore od strane policijskog službenika odnosno službenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, preduzmu mjere i radnje u cilju postizanja hitne, nezavisne i djelotvorne istrage.

7.3. Diplomatska akademija

Zastupnica je u svojstvu predavača bila učesnik Dvanaeste Ljetnje škole za mlade diplomate „Gavro Vuković“, koju je organizovalo Ministarstvo vanjskih poslova u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u julu mjesecu izvještajne godine u Kolašinu.

Posebna pažnja održavanja Ljetnje škole bila je usmjerena ka ulozi i značaju multilateralne diplomatije u očuvanju međunarodnog mira i bezbjednosti, razvijanju novih modela ekonomske, političke i bezbjednosne saradnje na međunarodnom planu i prevazilaženju kriza.

Ljetnjoj školi prisustvovala su mlade diplomate iz više od 30 zemalja, gdje su imali priliku da se upoznaju sa crnogorskom istorijom i kulturom.

Zastupnica je bila predavač na panelu posvećenom ljudskim pravima sa g-đom Fionom McCluney (*UN Resident Coordinator for Montenegro*) i g-đom Clare Hutchinson (*NATO Secretary General's Special Representative for Woman, Peace and Security*).

7.4. Posjeta predsjednika Evropskog suda za ljudska prava

Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava, g-din Gvido Rajmondi boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 28. februara i 1. marta 2019.godine gdje se sastao sa najvišim državnim i sudskim zvaničnicima. Ovom prilikom predsjednik Evropskog suda je iskazao svoje zadovoljstvo koje je Crna Gora ostvarila u oblasti pravosuđa, posebno apostrofirajući dosadašnju participaciju Crne Gore u radu Savjeta Evrope i odličnu saradnju sa Evropskim sudom. Tokom održanih sastanaka posebno je istaknuta činjenica da je Crna Gora u vrhu liste po broju podnijetih predstavki Evropskom sudu, ali da to ne treba da izaziva bilo kakvu zabrinutost iz razloga što najveći broj podnijetih predstavki bude odbačen u inicijalnoj fazi. Upravo iz tog razloga ovaj podatak ne predstavlja mjerljiv pokazatelj postojanja problema kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, već je od značaja isključivo broj presuda kojim je utvrđena povreda Konvencije. Posebno je naglašena i pohvaljena efikasnost Crne Gore prilikom implementacije i izvršenja presuda donijetih od strane Evropskog suda u odnosu na Crnu Goru.

Pored navedenih održanih bilateralnih susreta, predsjednik Rajmondi je na Pravnom fakultetu Univerziteta Crne Gore održao predavanje na temu „*Zaštita osnovnih prava i sloboda uz istovremeno povećanje efikasnosti od strane Evropskog suda za ljudska prava*“.

8. Autorska djela Kancelarije zastupnika

8.1. XIX Bilten Škole političkih studija

U julu 2019.godine, izdat je XIX Bilten Škole političkih studija, koji je pripremila nevladina fondacija „Građanska alijansa“ kao dio edicije biltena: „*Montenegrina magnum crimen*“, koji objavljuju u okviru projekta „*Zajedno za progres u pregovaračkim poglavljima 23 i 24*“. Zastupnica je bila jedan od autora u kojem je dala svoj osvrt na presude koje su

donijete u odnosu na Crnu Goru, a u kojima su utvrđene povrede člana 3 Evropske konvencije. Bilten se realizuje uz podršku ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju njemačkog Maršalovog fonda Sjedinjenih Američkih Država.

8.2. Vodič kroz član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima – pravo na pravično suđenje

U septembru 2019. godine izdata je Publikacija „Vodič kroz član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima – pravo na pravično suđenje” čiji su autori bili zastupnica i g-đa Zdenka Perović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore - Ombudsmana. Publikacija je namijenjena pravnicima praktičarima i predstavlja dio projekta „Podrška efikasnom upravljanju mehanizmom krivičnih sankcija u Crnoj Gori” koji sprovodi CEDEM, a koji se finansira iz sredstava Ministarstva pravde – Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

9. Kratak osvrt na dio Izvještaja Evropske komisije koji se odnosi na saradnju sa Evropskim sudom

U ovom dijelu Izvještaja napravljen je kratak osvrt i na **Izvještaj Evropske komisije SWD(2016)217** koji je objavljen 29.maja 2019.godine. Kao što je poznato, u fokusu Evropske komisije jeste praćenje saradnje države kandidata za članstvo u EU sa Evropskim sudom za ljudska prava. Posebnu pažnju Evropska komisija posvećuje presudama Evropskog suda koje se donose u odnosu na Crnu Goru i načinu na koji država obezbjeđuje njihovu implementaciju na nacionalnom nivou.

Kancelarija zastupnika, dva puta godišnje dostavlja statističke podatke koji predstavljaju sastavni dio nacionalnog izvještaja u vezi pregovaračkog poglavlja 23. Posebno je ohrabrujuća činjenica što je Evropska komisija ocijenila da je saradnja naše države sa Evropskim sudom na dobrom nivou, navodeći sljedeće:

„Crna Gora je nastavila da obezbjeđuje dobar nivo saradnje s Evropskim sudom za ljudska prava i nijedna od presuda Suda u odnosu na Crnu Goru nije predmet postupka pojačanog nadzora. Vlada nastavlja da zaključuje prijateljska poravnanja u predmetima koji se odnose na dužinu postupka i neizvršenje domaćih odluka. Crna Gora još nije posmatrač u Agenciji za temeljna prava, ali je izrazila interesovanje da postane. Tokom 2018. godine ESLJP je donio 13 presuda protiv Crne Gore. Većina ih se odnosila na član 6 EKLJP (pravo na pravično suđenje), dvije su se odnosile na član 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života), dvije na član 1 Protokola br. 1 (pravo na imovinu), dok se jedna odnosila na član 13 (djelotvorni pravni lijek). Povrede su utvrđene u 11 od ovih predmeta. Tokom 2018. godine ukupno je 318 novih predstavljenih dodijeljeno tijelu Savjeta Evrope za odlučivanje, a 119 predstavljenih je krajem godine bilo neriješeno pred Sudom. Ukupna svijest o institucijama i pravima koja štiti Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP) je u porastu. Poboljšanja su i dalje potrebna kada je riječ o primjeni standarda ESLJP i kvalitetu obrazloženja odluka koje se odnose na njih.“

Prethodni zaključci Evropske komisije su u skladu sa ovogodišnjim, kao i prethodnim izvještajima o radu Kancelarije zastupnika. U konkretnom su i od strane Evropske komisije prepoznati dosadašnji dobri rezultati Crne Gore u ispunjavanju konvencijskih obaveza, što je svakako pozitivna ocjena u sveukupnom procesu pristupnih pregovora za članstvo u Evropskoj uniji. Takođe je prepoznato da je neposredna primjena standarda Evropskog suda u sudskim odlukama nužan uslov za dalji napredak u ovom dijelu, što je i jedna od preporuka iz dosadašnjih izvještaja Kancelarije zastupnika.

VII PREPORUKE ZA PREVENTIVNO UKLANJANJE SLABOSTI UNUTAR PRAVNOG SISTEMA KOJE BI MOGLE BITI POVOD ZA NOVE PREDSTAVKE PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM

Zastupnik u postupku pred Evropskim sudom, kao i u postupku izvršenja presuda pred Komitetom ministara ima posebno važnu ulogu koordinatora, čija je dužnost, između ostalog da prepozna glavne indikatore koji ukazuju na određene propuste državnih organa na nacionalnom nivou i preventivno djeluje kako bi se spiječilo kršenje ljudskih prava i sloboda zaštićenih Konvencijom.

Dijelu Izvještaja koji je posvećen preporukama posvećuje se posebna pažnja. Posvećeno i temeljno se analiziraju kako predmeti koji su u radu, tako i donijete presude Evropskog suda, kako bi se prepoznale radnje i propusti u radu državnih organa koji su doveli do povrede Konvencije i kako bi se blagovremeno spriječile buduće povrede. Posebno je pohvalna činjenica što su svi zaključci i preporuke koje je zastupnica iznijela u prošlogodišnjem izvještaju, a Vlada usvojila na svojoj sjednici, realizovani.

Iako je u ranijim izvještajima Kancelarije zastupnika ukazivano na nedovoljno razvijenu svijest državnih službenika i njihovih rukovodilaca kada su u pitanju utvrđene povrede od strane Evropskog suda, koje su za posljedicu imale velike finansijske izdatke koji su isplaćivani iz državnog Budžeta, smatramo da i u ovom Izvještaju treba još jednom skrenuti pažnju o značaju utvrđivanja odgovornosti svakog pojedinačnog organa koji je svojim propustima, postupanjem ili nepostupanjem doveo do utvrđivanja povrede od strane Evropskog suda. Ovo posebno kod činjenice da određena povreda koja se tiče prava na pravično suđenje iz člana 6 Konvencije, može proizvesti i posljedično uticati na povredu prava na imovinu iz člana 1 Protokola br.1 uz Konvenciju.

Analizirajući uporednu praksu zemalja članica Savjeta Evrope možemo zaključiti da je u velikom dijelu tih država uspješno primijenjen **princip finansijske odgovornosti**. Prema toj praksi, nakon što se od strane odgovarajućeg organa Vlade, nadležnog za poslove finansija, po presudi ili odluci Evropskog suda isplati dosuđeni iznos na ime pravičnog zadovoljenja podnosiocu predstavke, refundacija navedenog iznosa podmiruje se iz budžeta organa ili institucije kod koje je utvrđena povreda. Ovakav model finansijske odgovornosti se u praksi pokazao kao veoma pozitivan jer je na najbolji način doprinio prevenciji i spriječavanju budućih povreda Konvencije. Ovaj sistem se zapravo sastoji od dvije faze:

A) Isplata dosuđenog pravičnog zadovoljenja se vrši iz posebnog odjela Budžeta države, kako bi se izbjeglo kašnjenje u isplati, plaćanje zatezne kamate i očuvala međunarodna reputacija države;

B) Refundacija isplaćenog iznosa se vrši iz budžeta državnog organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave, odnosno lokalne uprave, pravnog lica ili drugog subjekta koji vrši javna ovlašćenja čijim je pojedinačnim aktom, radnjom ili nepostupanjem nastupila povrede Konvencije, kako bi se povećao stepen odgovornosti u radu tih organa.

Uvođenjem ovakvog sistema istovremeno bi se radilo i na jačanju svijesti i odgovornosti prema institucijama sistema, a samim tim i primjeni standarda Evropske konvencije.

Nadalje, još jednom se mora skrenuti posebna pažnja na značaj dostavljanja potpune, odnosno kompletne i vjerodostojne dokumentacije. Na ovakav način državni organi bi pokazali savjesnost i visok stepen profesionalnosti i odgovornog odnosa prema svom poslu, olakšavajući Kancelariji zastupnika blagovremeno pripremanje odbrane u predmetima koji se nalaze u fazi razmatranja u postupku pred Evropskim sudom. U tom smislu kao pozitivan primjer moramo pomenuti način dostavljanja dokumentacije od strane Uprave policije - Centra bezbjednosti Podgorica i Uprave za izvršenje krivičnih sankcija koji su u veoma osjetljivim i složenim predmetima blagovremeno dostavili dokumentaciju koja je bila potpuna, sadržajna i hronološki posložena, što je bilo od krucijalnog značaja u predmetima koji su se u izvještajnoj godini nalazili u radu Kancelarije, a u kojima su pisana izjašnjenja, odnosno pravne odbrane države. Stoga se još jednom mora istaći značaj pravovremenog i potpunog postupanja državnih organa kada je u pitanju dostavljanje neophodne dokumentacije, kako bi Kancelarija zastupnika mogla da pruži što kvalitetniju pravnu odbranu pred Evropskim sudom.

Vršeći analizu predmeta, kroz spise koji su bili dostavljeni Kancelariji zastupnika, uočeno je da službenici Centra za socijalni rad nijesu u kontinuitetu pratili lica lišena poslovne sposobnosti, koja se nalaze pod njihovim nadzorom, odnosno starateljstvom. Konkretno, ovo je posebno zabrinjavajuća činjenica obzirom da se u predmetu koji smo imali u radu Kancelarije (*Milićević protiv Crne Gore*) radilo o mentalno oboljelom licu, kome su u više navrata od strane Osnovnog suda bile izrečene mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi i mjera obaveznog liječenja na slobodi.

Pored navedenog, mora se skrenuti pažnja koliko je značajno da Centar za socijalni rad bude dostupan građanima u svakom momentu, što uključuje i formiranje dežurnih službi ili „call centara“ preko kojih građani mogu dobiti sve neophodne informacije. U vezi sa navedenim, potrebno je skrenuti pažnju da Kancelarija zastupnika prilikom rada na pravnoj odbrani države nije mogla uspostaviti telefonski kontakt sa Centrom za socijalni rad, dok su naši upućeni dopisi često bili zagubljeni u nekoj od njihovih kancelarija.

Nadalje, tokom izvještajne godine primijećeno je u jednom predmetu koji se još uvijek nalazi u radu, da rješenja Komunalne policije i Sekretarijata za komunalne poslove i saobraćaj, a koja su se odnosila na odobravanje, odnosno neodobravanje korišćenja javnih površina, nisu bila dovoljno obrazložena i da nisu bila precizno formulisana. Takođe, brojna

rješenja koja su bila izdata od strane ovih službi nisu dostavljana u skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku. Naime, u predmetu nije postojao dokaz o dostavljanju navedenih rješenja, već je na istima, ali ne i svima, nečitko ispisivan datum dostavljanja i lica kome se dostavlja.

Takođe, posebno se treba osvrnuti na apsolutno zaštićena konvencijska prava, a to su pravo na život i zabrana mučenja. U vezi sa tim, u toku izvještajne godine još uvijek nije zatvoren predmet u kojem je utvrđena povreda ovih konvencijski zaštićenih prava (*Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, presuda od 25.11.2015.godine). Ovo je jasna poruka našoj državi da moramo preduzeti konkretnije korake u predmetnom slučaju.

Nadovezujući se na navedeni predmet, a vršeći analizu kako presuda koje su donijete u izvještajnoj godini u odnosu na našu državu, tako i predmeta koji su dostavljeni Kancelariji zastupnika u rad, utvrđeno je da su se od sedam komuniciranih predmeta, u tri predmeta podnosioci predstavke žalili na povredu člana 3 Konvencije i člana 13 Konvencije, a u jednom na povredu člana 5 Konvencije. Sa druge strane Evropski sud je u izvještajnoj godini u jednoj presudi utvrdio povredu člana 5 Konvencije, dok je u jednoj utvrdio i povredu člana 5 i povredu člana 3 Konvencije. Navedeno može poslužiti kao opomena i smjernica da država mora preventivno djelovati na nacionalnom nivou, kako bi se preduprijedilo kršenje Konvencije i pokazala dosljednost u poštovanju principa vladavine prava.

U tom smislu, za podsjetiti je da su Savjet Evrope i Evropska unija upravo Crnu Goru odabrali za domaćina Međunarodne konferencije koja je bila posvećena članu 3 Konvencije, pružajući joj na taj način podstrek da stvari rješava na nacionalnom nivou, što je navedeno u dijelu prošlogodišnjeg Izvještaja koji se odnosi na Izvršenje presuda. U zaključcima sa pomenute Konferencije, navodi se, između ostalog, i neophodnost uvođenja u program obuke službenika Uprave policije i službenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija edukacije o konvencijskim standardima i preporukama CPT-a, kako bi se preventivno djelovalo na postupanje službenih lica u vršenju službenih dužnosti.

VIII ZAKLJUČCI

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava predlaže da Vlada Crne Gore razmotri Izvještaj i donese sljedeće:

Z A K L J U Č K E

1. Usvaja se Izvještaj Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava za 2019. godinu.

2. Zadužuje se Ministarstvo prosvjete da kroz program obuke koji sprovodi JU Viša stručna škola Policijska akademija u Danilovgradu prema službenicima Uprave policije započne sa edukacijom o standardima člana 3 Konvencije, izraženih kroz praksu Evropskog

suda za ljudska prava i preporuke CPT-a, u cilju unapređenja profesionalnog osposobljavanja policijskih službenika o jasnom i pravilnom vršenju službenih dužnosti kroz poštovanje ovog konvencijskog prava.

3. Zadužuje se Ministarstvo rada i socijalnog staranja da preduzme odgovarajuće mjere u Centrima za socijalni rad i ostalim ustanovama koja se bave socijalnim zbrinjavanjem, u cilju pravilnog vođenja evidencije lica lišenih poslovne sposobnosti, koja se nalaze pod njihovim nadzorom, odnosno starateljstvom, i uspostavljanja bolje komunikacije, koordinacije i saradnje sa nadležnim sudovima, Upravom policije i relevantnim zdravstvenim ustanovama.

4. Preporučuje se kontinuirano stručno usavršavanje i obuka sudija, državnih tužilaca i savjetnika u pravosudnim organima, kao i nastavak dijaloga sa ekspertima iz oblasti ljudskih prava i osnovnih sloboda, kako bi se kroz neposrednu primjenu standarda i prakse Evropskog suda u postupcima pred nadležnim državnim organima spriječile buduće povrede Konvencije.

5. Preporučuje se nadležnim državnim tužiocima da se u cjelosti pridržavaju obavezujućeg Uputstva opšteg karaktera od 27. juna 2019. godine, koje je donio Vrhovni državni tužilac u odnosu na slučajeve kada postoji osnov sumnje da je došlo do povrede člana 3 Konvencije izvršenjem krivičnih djela zlostavljanje, mučenje i teška tjelesna povreda, a čiji su počinioci ovlašćeni državni službenici.

**Zastupnik Crne Gore pred
Evropskim sudom za ljudska prava
Valentina Pavličić, s.r.**